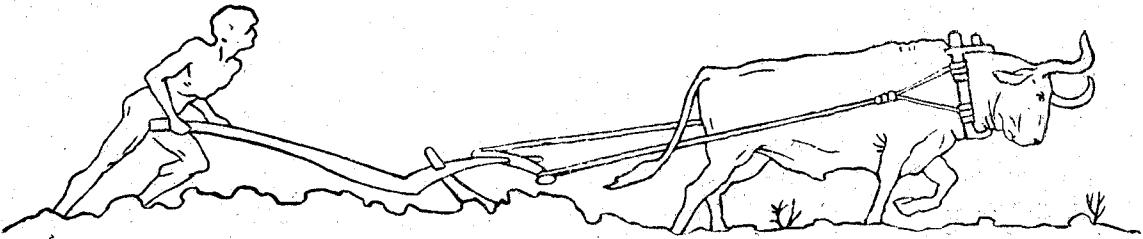

ΕΙΣ ΤΟ ΔΑΣΟΣ

I. COROT

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Ζ' 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1906

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ — ΖΑΚΥΝΘΟΣ

Κατά τὰς ἀρχὰς τῆς ἑνετικῆς κυριαρχίας, — IE' αἰών — ἡ πόλις τῆς Ζακύνθου ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ δύο τμήματα: τὸ φρούριον καὶ τὸν αἰγιαλόν. Ἡ καθαυτὸν πόλις ἦτο ἐπάνω, εἰς τὸ φρούριον δὲ λεγόμενος «αἰγιαλός» εἶχεν ὅλιγα οἰκήματα διεσπαρμένα, τὰ δποῖα ἐγκατέλειπαν οἱ αἰγιαλῖται διὰ νὰ ἐγκλεισθοῦν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ φρούριον, δσάκις ἐνεφανίζετο κανὲν ὑπόπτον πλοῖον καὶ ἥπειλετο κατὰ τῆς νήσου ἐπιδρομὴ πειρατῶν.

Ἡ σημερινὴ πόλις εἶνε ἡ μοιραία ἔξελιξις τοῦ ἀρχεγόνου ἐκείνου «αἰγιαλοῦ». Τὸ φρούριον, δλονὲν ἀνωφελέστερον, παρήκμαζε διὰ τῶν αἰώνων καὶ ἡρημοῦτο, ἐνῷ ἀπεναντίας δ παρὰ τὴν θάλασσαν συνοικισμὸς κατέκτα δσημέραι ἔδαφος καὶ ἐπυκνοῦτο. Σήμερον τὸ ἑνετικὸν φρούριον δὲν εἶνε παρὰ μεγαλοπρεπὲς ἐρείπιον δεσπόζον τῆς πόλεως κ' ἔξεγειρον τὰς ἀναμνήσεις, μὲ τὰ σχεδὸν κατεστραμμένα τείχη του, τὰς ἐπάλξεις, τοὺς προμαχῶνας, τὰς τουφεκήθροις καὶ τοὺς λέοντας τοῦ Ἀγίου Μάρκου, τοὺς γλυπτοὺς ἐπὶ τῶν ὑπερθύρων. Ὁ εὑρὺς του περίβολος, τὸν δποῖον καμμία ἀνάγκη δὲν εἶνε πλέον νὰ προφυλάττουν σιδηραῖ πύλαι, τώρα περικλείει μόνον τὰς φυλακάς, δπού υρατοῦνται φυτισικοὶ κατάδικοι, καὶ τὸν σηματογράφον, τὸν «τηλέγραφον» δπως λέγεται ἐκεῖ-πέρα, δ δποῖος σημειώνει — «σινιαλάρει» — τὰ καταπλέοντα ἀτμόπλοια. Ἀλλὰ κάτω ἡ πόλις καταλαμβάνει μέγα μέρος τῆς ἀνατολικῆς παραλίας, ἐκτείνεται ἐμπρὸς πρὸς τὴν θάλασσαν μὲ μώλους καὶ προσχώσεις, ἀνέρχεται δπίσω πρὸς τοὺς λόφους, μέχρι σχεδὸν τῶν ἐπάλξεων τοῦ φρούριον, ἀπλώνεται παντοῦ, μεγαλώνει, ἔξωραΐζεται μὲ νέα κτίρια, —

δταν δὲν ἀσχηματίζεται, δπως τώρα μ' ἐρείπια σεισμῶν, — καὶ ἀντιίθεται πάντοτε πρὸς τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν ἐρείπωσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐκεῖ - ἐπάνω, τὴν δποίαν διεδέχθη καὶ ὑπερευδοκίμησε. Ποία ἔκπληξις θὰ ἦτο τὸ θέαμα αὐτὸ διὰ τὸν Ζακύνθιον τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων Πρεβεδούρων, δν ἦτο δυνατὸν νάναστηθῇ ἀπὸ κανένα τάφον τοῦ Ἀγίου Ιωάννου ἡ τῆς Ἀναλήψεως !

Ο εἰσπλέων διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸν εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα τῆς Ζακύνθου, μένει ἔχαμβος πρὸ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ ὕψους τῶν κωδωνοστασίων, ποὺ στολίζουν τὴν πόλιν αὐτήν, ἡ δποία φαίνεται μεγάλη καὶ ὁραία. Μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ὑπερυψήλους τῆς πύργους ἐκουτσούρεψαν ἢ κ' ἔξηφάνισαν οἱ τελευταῖοι σεισμοί, ἀλλὰ καὶ πάλιν μένουν τόσοι, δσοι εἰς καμμίαν ἀλλην ἐλληνικὴν πόλιν. Ἡ πρώτη αὐτὴ ἐνιύπωσις ἔξακολουθεῖ καὶ μετὰ τὴν ἀποβίβασιν. Ἡ Ζάκυνθος εἶνε ἡ χώρα τῶν καμπαναρεῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν. Εἰς τὴν πόλιν, κάθε εἶκοσι σπίτια καὶ μία ἐκκλησία. Εἰς τὸ φρούριον ἐρείπια ἐκκλησιῶν. Εἰς τὴν ἔξοχὴν ἐκκλησάκια, ποιητικὰ ἔωκλήσια, μερικὰ δχι μεγαλείτερα ἀπὸ μίαν σπηλιὰν ἡ καλύβην. Εἰς τὰ χωριὰ ἐκκλησίαι μεγάλαι, διπλαῖ καὶ τριπλαῖ, μὲ καμπαναρεὰ δπως εἰς τὴν χώραν. Παντοῦ «οίκοι Θεοῦ» παντοῦ ἀετώματα μὲ σταυρούς, παντοῦ κόγχαι μὲ θυρίδας, δπισθεν τῶν δποίων λάμπει τὸ φῶς τῆς ἀκοιμήτου κανδήλας. Καὶ τί ὡραῖοι, τί πλούσιοι, τί καλλιτεχνικοὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς πολυπληθεῖς αὐτοὺς ναούς! Εἰς ἀπλοῦν ρυθμὸν «βασιλικῆς», χωρὶς θόλους, χωρὶς στήλας, χωρὶς λαβυρίνθους, καὶ παρεκ-

κλήσια, ἀλλὰ μὲ τοὺς ἀμυνθῆτοὺς στολισμοὺς ξυλογλύπτων τέμπλων, ἐπιχρύσων μὲ παλαιὰς εἰκόνας καλῆς καὶ πολλάκις ἔξοχου τέχνης, μὲ δόλκληρον θησαυρὸν μανουαλίων, κανδηλῶν, πολυελαῖων ἀργυρῶν. Ὁ σημαντικότερος εἶνε δῆτης Φανερωμένης, ἐπὶ τῆς πλατείας Δοξαρᾶ, θαῦμα πλούτου καὶ φιλοκαλίας, ὁ κομφότερος, δὲ καλλιτεχνικώτερός ἔλληνικὸς Ναός.

Οἱ ναοὶ τῆς Ζακύνθου εἶνε οἰκοδομήματα παλαιά, αἰωνόβια. Ὁ νεώτερος ἀπὸ αὐτοὺς δὲν πιστεύων νάριθμῇ δλιγώτερα ἀπὸ ἑκατὸν χρόνια, Ἰδρύματα ἐποχῆς τρανοῦ πλούτου καὶ εὐσεβείας, ὅταν οἱ καλοὶ ἀνθρώποι ἀφιέρωναν τὰ «ὑπάρχοντά των» εἰς τὸν Θεόν, δπως σήμερον ἀφίνουν τὰς περιουσίας των εἰς τὸ "Ἐθνος. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα οἰκοδομήματα δὲν εἶνε ἐκεῖ περισσότερον νέα. Τὰ σπίτια τῆς Ζακύνθου μετὰ δυσκολίας κρύπτουν ὑπὸ χθεσινὰ ἐπιχρύσματα τοὺς αἰῶνας των. Ἀν δὲν ἦταν οἱ μεγάλοι σεισμοί, ποὺ κατ' ἀνάγκην φέρουν κάποιαν ἀνακαίνισιν, ἡ πόλις θὰ ἥτο ἀκόμη δπως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Βενετῶν. Καλόκιστα παλατάκια, προωρισμένα νάντεχουν καὶ νὰ καταλήγουν εἰς τὸν θαλαρά, ἥρεμα, γλυκούσθρητα γεράματα, γειτονεύουν μὲ σπιτόπουλα, ποὺ εἰς ρυθμὸν καὶ χρῶμα φαίνονται ὡς εὐπειθῆ παιδιά των. Τὴν ἀρμονίαν αὐτὴν τοῦ παλαιοῦ, τοῦ ἀμαυροῦ, τοῦ «βενέτικου», μόλις ἔδω κ' ἐκεὶ διακόπτει κανένα σπίτι καινούργιο, στιλπνόν, «ἀδηναύκο». Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σπίτια, σχετικῶς καινούρια, κτισμένα πρὸ πενήντα χρόνων. Καὶ μεταξὺ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων, νεώτερον φαίνεται τὸ ὠραιότερον: τὸ παλάτι τῶν Κομούτων, ποὺ ἐνθυμίζει τὴν Φανερωμένην. Ὑπάρχουν καὶ τὰ δύο τὴν ἴδιαν σχεδὸν ἥλικιαν καὶ τὴν ἴδιαν ἀγέραστην εὐμορφιάν ἵσως διότι εἴχαν καὶ τὰ δύο τὸν ἴδιον καλλιτέχνην ἀρχιτέκτονα, τὸν Νικόλαον Κομόδην.

Οἱ χαρακτηριστικώτερος δρόμος τῆς Ζακύνθου δὲν εἶνε βέβαια ἡ Σιράτα - Μαρόνα (ὅδος Λοιμβάρδου) — δὲ παράλιος δρόμος, δὲ ἵσιος καὶ πλατύς, μὲ τὰ νέα σπίτια, μὲ τὰς ἀποβάθρας καὶ τὰ διπλᾶ πεζοδρόμια, δὲ σκεπάζων ὅλην τὴν γέρικην πόλιν ὡς μίαν προσωπίδα νεότητος, — ἀλλὰ ἡ ὅδος Ἀνεξαρτησίας, ὡς βαπτίσθη τελευταίως ἡ φημισμένη Πλατεῖα Ρούγα, ἡ παλῆ. Ἀρχίζει σχεδὸν ἀπὸ τὴν μεσαιωνικὴν πλατεῖαν τοῦ Ἀγίου Μάρκου, τὴν σημερινὴν Πλατεῖαν τοῦ Σολωμοῦ, μικρὰν καὶ πλακόστρωτην, μὲ τὸν σεμνὸν τάφον τοῦ ποιητοῦ εἰς μίαν ἄκρην, ἀ-

πέξω ἀπὸ τὴν λατινικὴν Μητρόπολιν, — καὶ προχωρεῖ διασχίζουσα τὴν πόλιν ἀπὸ βιορᾶ πρὸς νότον ὃς ἡ κυριωτέρα τῆς ἀρτηρίας. Ἀκανόνιστη, ἀλλοῦ πλατειὰ καὶ ἀλλοῦ στενή, ἀλλοῦ ἵσια καὶ ἀλλοῦ λοξή, μ' ἔλαφρούς ἀνήφορούς καὶ κατήφορούς, τέμνεται καθετὸς ἀπὸ τὰ πολυάριθμα καὶ στενὰ καντούνια, ποὺ βγαίνουν ἀπὸ ἔδω πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς τὰς ἐπάνω συνοικίας. Τὰ σπίτια τῆς ἔχουν κολόννες, στοάς, ὑπὸ τὰς δποίας οἱ Ζακύνθινοι εἰμποροῦν νὰ περνοῦν ὅλην τὴν Ρούγαν, προφυλαγμένοι ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον. Εἶνε δὲ κατ' ἔξοχὴν ἐμπορικὸς δρόμος καὶ δλα σχεδὸν τὰ καλὰ μαγαζεὶα εἶνε συσσωρευμέ·α ἔδω. Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν δποίαν ἡ ἀδηναύκη δόδος Ἐρωμοῦ μόλις ὑπῆρχε σχεδιασμένη, ἡ Πλατεῖα Ρούγα εἶχε νὰ ἐπιδεῖη μαγαζεὶα μὲ τόσην κομψότητα βαλμένα καὶ πολυτέλειαν, ποὺ θὰ τὰ ἔζηλεν καὶ ἡ ὅδος Σταδίου ἡ σημερινή. Τώρα ἡ Πλατεῖα Ρούγα ἐξέπεσε, δπως καὶ δλη ἡ πόλις, δπως καὶ δλη ἡ δυστυχής Ἐπτάνησος, ποὺ ἔζησε τετρακόσια χρόνια πολιτισμένη διὰ νάποροφθητῇ εἰς τὸ τέλος ἀπὸ τὴν νεοελληνικὴν βαρβαρότητα. Ἀλλὰ τὸ χρῶμα, τὸ ὑφος, τὴν γραφικότητα καὶ τὴν εὐγένειαν, ἀν δέλετε, μιᾶς Πλατείας Ρούγας, καμμία «Ἐνωσίς» δὲν ἴσχυσε νὰ τ' ἀφαιρέσῃ, δπως ἀφήρεσε τόσα ἄλλα. Καὶ ἡ Πλατεῖα Ρούγα ἀπομένει μὲ τὴν μελαγχολικήν της δψιν τὴν ὑποκίτρινην, γεμάτη ἀναμνήσεις, ἔγκαρτέρησιν καὶ ποίησιν.

Τὴν ποίησιν αὐτὴν ποὺ ἀποπνέουν δλα τὰ παλῆ πράγματα, τὴν ἀπαντῆ κανεὶς εἰς κάθε βῆμα. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι δρόμοι σύγχρονοι τῆς Πλατείας Ρούγας, καὶ ἄλλαι γηραιὰ συνοικίαι, ἥσυχοι καὶ ἐρημικαί, δπου αἱ μεταβολαί, αἱ νεώτεραι βεβηλώσεις, εἶνε δλίγαι, καὶ ἄλλαι πλατεῖαι μικραὶ — Πλατώματα, δπως τὰ λέγοντες ἐκεῖ, — πλακόστρωται δὲ ἡ πλατεῖα τοῦ Ἀγίου Μάρκου καὶ περιοριζόμεναι ἀπὸ ἔνα παλάτι, ἀπὸ μίαν ἐκκλησίαν, ἀπὸ δύο - τρία σπίτια, καὶ ἀπὸ πέντε - ἔξη χαμόσπιτα. Εἰς τὴν μέσην των ὑπάρχει πότε ἔνα δένδρον πυκνόφυλλον, ποὺ ψάλλει στὸν ἀνεμον τραγούδια τοῦ παληοῦ καιοροῦ· πότε μία κρήνη, ποὺ ἔκουρασθη νὰ χύνῃ τὸ νερόν της ἐπὶ δύο αἰῶνας· καὶ πότε δὲ κορμὸς ἐνὸς δένδρου ποὺ ἀπέθανε, ἡ τὰ ἐρείπια ἀπλῶς μιᾶς βρύσης ποὺ ἐστέρευσε... Ἀλλ' αὐτὴ εἶνε ἡ Ζακύνθος ἡ ἀληθινή, ἡ γνησία, ἡ δμοιάζουσα «μὲ μικρὰν μεσημβρινὴν ἴταλικὴν πόλιν» κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν ἐνὸς ἐπισήμου περιη-

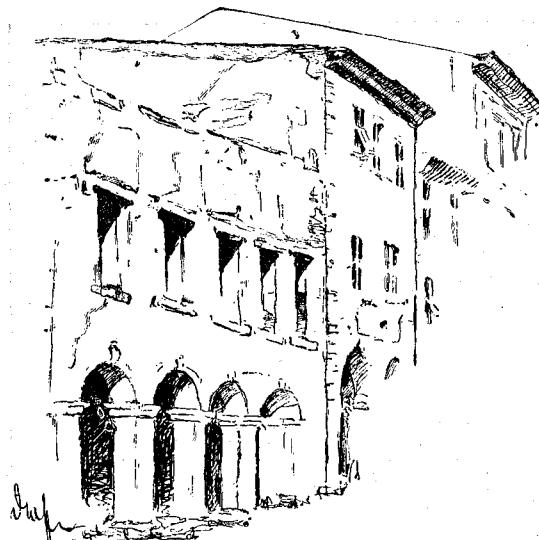

ΖΑΚΥΝΘΟΣ — Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΡΟΥΓΑ

γητοῦ, τοῦ Ροδόλφου τῆς Αὐστρίας. Αἱ προσθῆκαι, τὰ νέα κτίρια, οἱ νέοι δρόμοι καὶ αἱ νέαι πλατεῖαι, δὲν ἔχουν ἀκόμη τίποτε τὸ ἰδιαίτερον καὶ δὲν δμοιάζουν μὲ τίποτε. Εἶνε Ζάκυνθος καὶ δὲν εἶνε κατὶ τι ξένον καὶ νόθον, ποὺ δὲν ἐνεκλιματίσθη ἀκόμη καὶ ἵσως δὲν θὰ ἐγκλιματίσῃ παρὰ μετὰ ἔνα αἰῶνα. Κάτι τέτοιο εἶνε καὶ τὸ ἡλεκτρικὸν φῶς μὲ τὸ δποῖον ἐφώτισε τὴν πόλιν ἡ πρόνοια ἐνὸς ἀληθινὰ φιλοπόλιδος δημάρχου. Ὡ, δὲν φαντάζεσθε πόσον ὀλίγον ταιριάζει μέσα εἰς τὰ μυστηριώδη καντούνια ἡ βάρβαρος ἀκτίς! Τὰς ἀμαυράς, τὰς εὐγενεῖς προσόψεις τῶν παληῶν σπιτῶν, ποὺ μερικαὶ ἐπῆραν πλέον τὸ χάλκινον χρῶμα, μοῦ ἀρέσει νὰ τὰς ἀναπολῶ, δπως τὰς ἔβιλεπα κατὰ τὰς παιδικάς μου νύκτας, ὑπὸ τὸ ἐρυθρόποδὸν φῶς τοῦ νυσταλέου φανοῦ μὲ τὸ λάδι... Καὶ ἀκόμη περισσότερον μοῦ ἀρέσει νὰ τὰς φαντάζωμαι ὑπὸ τὴν ἔξαφνικὴν ἀκτίνα τοῦ κλεπτοφάναρου, τὸ δποῖον περιέφεραν εἰς τὴν ζοφεὰν καὶ ποιητικὴν των νύκτας, τὴν φοραντικήν, μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρό, οἱ βενετοί - ζακύνθινοι μὲ τὶς περούκες καὶ τὰ κοντὰ πανταλόνια...

'Αλλ' ὁ δρομίσκος δπου κατοικεῖ δὲ καὶ ἀληθινος ἐπωνομάσθη πρὸς τιμήν του «Οδὸς Προσόδου», καὶ ἡ πρόδοσ δὲν σέβεται τίποτε, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον τὰ ποιητικὰ ἵνδαλματα. Η Ζακύνθος φθίνει, ἐκλείπεται καὶ... προσοδεύει. Σιγά - σιγά, μὲ τὴν βραδύτητα τῆς ἀσφαλείας, τὸ δραῖον, τὸ γραφικόν, τὸ ποιητικόν, τὸ δύσ-

χρηστοῦ, ἀντικαθίσταται κ' ἔδω δπως παντοῦ ἀπὸ τὸ ἀσχημον, τὸ ἀντιποιητικόν, τὸ πρακτικόν, τὸ ὀφέλιμον. Τὶς λεντίκες λόγου χάριν, τὰ μεγαλοπρεπῆ φροεῖα τῶν ἀρχοντισσῶν, ποὺ δὲν ὑπάρχουν τώρα παρὰ ὡς ἀρχαιότητες εἰς τὰ οἰκογενειακὰ μουσεῖα μερικῶν εὐγενῶν, διεδέχθησαν αἱ πεζόταται ἀμάξαι αἱ συρόμεναι ἀπὸ κοινοὺς ἵππους, δπως θὰ διαδεχθοῦν καὶ αὐτὰς μίαν ἡμέραν, — καὶ εἰς τὴν Ζάκυνθον ἀκόμη, — τὰ τερατώδη αὐτοκίνητα. Οὗτο καὶ εἰς τὰς πλατείας μὲ τοὺς παλαιοὺς ἀπερίττους στολισμούς, — μιὰ βρύση, ἔνα δένδρον, ἔνα ἄγαλμα τοῦ Μαίτλανδ, μία προτομὴ τοῦ Σολωμοῦ, — γίνονται τώρα ἀπόπειραι νεωτεριστικῶν πάρκων καὶ ἀλσυλίων. Ο Ἀμμος, ἡ περιλάλητος λαϊκὴ συνοικία, ἐστολίσθη καὶ αὐτὴ μ' ἔνα κομματάκι προκυμαίας νεωτεριστικῆς, καὶ τώρα ἐσχάτως μὲ τὸ λάδι... Καὶ ἀκόμη περισσότερον μοῦ ἀρέσει νὰ τὰς φαντάζωμαι ὑπὸ τὴν ἔξαφνικὴν ἀκτίνα τοῦ κλεπτοφάναρου, τὸ δποῖον περιέφεραν εἰς τὴν ζοφεὰν καὶ ποιητικὴν των νύκτας, τὴν φοραντικήν, μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρό, οἱ βενετοί - ζακύνθινοι μὲ τὶς περούκες καὶ τὰ κοντὰ πανταλόνια...

Η οἰκία τοῦ Σολωμοῦ ἐν Ζάκυνθῳ, καταστραφεῖσα κατὰ τὸν σεισμὸν τοῦ 1893.

ἀξιότυμος κ. Καψαθανασόπουλος καὶ ποὺ θὰ στοιχίῃ ἑκατομμύριον, ἀλλὰ ποὺ δὲν θὰ ταιριάζῃ καθόλου μὲ τὸ περιβάλλον,— πρὸ πάντων μὲ τὸ ψηφλὸν ἔκεινο καθωνιστάσιον, μικρογραφίαν τοῦ Ἅγιου Μάρκου τῆς Βενετίας,— καὶ ποὺ δὲν θὰ ἔχῃ καμμίαν ζωγραφιὰν λιτανείας εἰς τὸ στηθαῖον τοῦ γυναικωνίτου του... Καὶ παραπλεύρως τῶν γηραιῶν καὶ ὥραιών παλατίων μὲ τὰ οἰκόσημα, τὰ ὅποια ἐνθυμίζουν ἔκεινα ποὺ καθρεπτίζονται εἰς τὰ νερὰ τοῦ Ἀδρία, δὲν παύουν νάνεγέρωνται νέα, πλούσια, φαντακτερὰ καὶ πρόστυχα. Εὔτυχῶς ποὺ εἶνε δὲν γά. Διότι οἱ καλοὶ Ζακυνθινοὶ δὲν ἔχουν οὔτε τὰ μέσα οὔτε τὴν μανίαν νὰ κτίζουν. Αὐτὸ τὸ ἀποφεύγοντα δόσον εἰμποροῦν, δόσον τοὺς τὸ ἐπιτρέπει τούλαχιστον δὲν ποχθόνιος καὶ ἀμελικτος Πλούτων μὲ τοὺς αἰωνίους σεισμούς του. Κατὰ τὴν ἐπίσημον τῷδόντι διαβεβαίωσιν τοῦ Ἀστεροσκοπείου μας, ἀπὸ δλας τὰς ἐλληνικὰς χώρας ἡ μᾶλλον εὔσειστος εἶνε ἡ Ζάκυνθος. Καὶ σχεδὸν ἐκ πρώτης ὄψεως, εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ ἐννοήσῃ δτι ἔχει ἐμπρός του μίαν πόλιν σεισμόπληκτον. Οὔτε εἶνε ἀνάγκη νὰ βλέπῃς ἐρείπια ἡ ὄργηματα· διότι καὶ τὰ γεράτερα σπίτια, παρουσιάζουν ἔδῶ κάτι τί, σχεδὸν ἀδιόρατον— μίαν ἐλαφροτάτην ἔξαφνα, ἀνεπαίσθητον κλίσιν τοῦ γείσου τῆς στέγης,— ποὺ σὲ κάμνει νὰ νομίζεις δτι πρὸ μιᾶς στιγμῆς τὰ ἥρεμα αὐτὰ σπίτια ἔπαισαν τὸν τρελόν των χορόν.

Ἄλλὰ ποῖος σεισμός, ποία συμφορὰ καὶ κα-

ταστροφὴ θὰ ἦτο ἵκανη νὰ θέξῃ τὴν παροιμιώδη φαιδρότητα τοῦ Ζακυνθινοῦ; Πλούσιος ἡ ἀπένταρος, εὐτυχῆς ἡ κακομοιόρης, μὲ βροχερὸν Αὔγουστον ἡ μὲ Μάην ἀβροχον, δ Ζακυνθινὸς εἶνε πάντα δ ἴδιος,— γελαστός, εὐθυμος, εἰρών, εὐφυολόγος, ἀμέριμνος, γνωρίζων νάπολαμβάνη τὸ πολὺ ἡ τὸ δὲν γάρ η τὸ παρέχει ἡ ζωή. "Ισως νὰ εἶνε αὐτὸ ἀποτέλεσμα καὶ δεῖγμα τοῦ μακροχορούν πολιτισμοῦ του" ίσως καὶ νὰ μὴν ἔχῃ σχέσιν. 'Αλλ' ὅτι ἡ Ζάκυνθος εἶνε τόπος πολιτισμένος, δὲν πιστεύω δὰ νὰ τὸ ἀμφισβητῇ κανεὶς. Μίαν φορὰν ἡρώτησαν ἔνα ξένον, παρεύδημον ἔκει, πῶς τοῦ φαίνεται ἡ πόλις. Ο ξένος ὑπενθύμισε τὸ ἀνέκδοτον τοῦ ἀρχαίου φιλοσόφου, δ δποῖος ἐναυάγησε κάποτε εἰς ἄγνωστον γῆν, καὶ εἶδε γεωμετρικὰ σχήματα χαραγμένα εἰς τὴν ἄμμον τῆς ἐρήμου ἀκρογιαλιᾶς. «Καλοὶ ἀνθρώποι θὰ κατοικοῦνταν ἔδῶ», ἐσύλλογίσθη δ ναυαγός, ἀναδαρόήσας. Καὶ δ ἔνος προσένθεσε: «Ἐτσι κ' ἔγω, δταν ἔφθασα στὴ Ζάκυνθον καὶ μου εἴπαν πῶς ἔχει Ἀρχεῖον καὶ Βιβλιοθήκην, ἐσύλλογίσθηκα καλὰ θὰ εἴμαι ἔδῶ».

Ἡ Ζάκυνθος ἔχει τῷδόντι πολύτιμον Ἀρχεῖον μὲ ἔγγραφα πεντακοσίων ἔτῶν. Δημοσίαν Βιβλιοθήκην μὲ τριάντα χιλιάδας τόμους. Λέσχας μὲ πολυτελεῖς αἴθουσας χροῦν καὶ πλούσια ἀναγνωστήρια. Δημοτικὸν Θέατρον, εὐρύχωρον καὶ κομψόν, δπον, πρὸν ἐκπέση δ τόπος οἰκονομικῶς, ἔδόθησαν αἱ τελειότεραι ἐν Ἑλλάδι παραστάσεις Ἰταλικῆς δπερας φιλανθρωπικὰ Καταστήματα,— Γηροκομεῖον, Βρεφοκομεῖον, Πτωχοκομεῖον, Νοσοκομεῖα κτλ.— ἐν πρότυπον Ἐνεγχροδανειστήριον, τὸν Μόντε,— ὅλα ἔκεινα τὰ ἰδρύματα, τὰ χαρακτηρίζοντα μίαν κοινωνίαν προηγμένην, λειτουργοῦντα δὲ ἀκόμη καὶ τώρα μὲ τόσην εὐσυνειδησίαν καὶ τιμιότητα, δσην δυσκόλως θὰ ἐφαντάζετο ἡ ρωμαϊκὴ κακομοιριά μας... ᩉ Ζάκυνθος ἔχει ἀκόμη κ' ἔνα γυναικεῖον μοναστήριο, τὸν Παρθενῶνα τῆς Μητροπόλεως, δπον περιορίζονται — ἀκούσιως των πολλάκις,— ἀπροστάτευτα ἡ κακῶς προστατευόμενα, ἡ ζηλοτύπως κηδεμονευόμενα, ἡ ἐπικινδύνως ἐρωτόληπτα, ἡ πειραστικῶς πολύφερον, κορίτια, μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου των. Τὸ ἰδρυμα τοῦτο πολλοὶ θεωροῦν ὡς κάτι μεσαιωνικόν, ἀνελεύθερον, δπισθοδρομικόν, καὶ θὰ ηγήσοντο νὰ καταπέσουν, ὑπὸ τὸν ἥχον τῶν νέων σαλπίγγων, τὰ ὑψηλὰ καὶ ζοφερά του τείχη... ᩉ ἀλήθεια εἶνε δτι τοῦ μυθιστορικοῦ αὐτοῦ Παρθενῶνος δὲν γίνεται σήμερον ἡ μεγάλη κορησίς που ἔγινετο ἀλλοτε. ᩉ Ζακυνθινὴ κοινω-

νία δὲν τὸν χρειάζεται πλέον σιγὰ - σιγὰ λοιπὸν καταργεῖται, καὶ χωρὶς καμμίαν ἐπανάστασιν, μίαν ἡμέραν θὰ ἐκλείψῃ. 'Αλλ' ὑπῆρξεν ἐποχή, κατὰ τὴν δποῖαν ἐστάθη ἀληθινὰ εὐεργετικός, καὶ τοῦτο πρέπει νὰ γραφῇ εἰς τὸ δίκαιον ἐπιτύμβιόν του.

Μεταξὺ τῶν ιστορικῶν κειμηλίων, τὰ δποῖα ή Ζάκυνθος ἐπιδεικνύει μὲ ὑπερηφάνειαν, εἶνε μερικὰ ποὺ ἀναδίδουν αἴγλην δόξης ἀληθινῆς. Εἶνε τὸ σπίτι δπον ἐγεννήθη δ μέγας Σολωμός· εἶνε ἀκόμη τὸ σπίτι δπον ἐγεννήθη δ μέγας Φώσκολος. Μίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν εὐτυχῆ ἐκφρασιν ἐνδὸς Ζακυνθινοῦ ποιητοῦ, εἰς τὸ ταπεινὸν αὐτὸ σπιτάκι, ἡ Ἑλλὰς ἐφιλήθη μὲ τὴν Ἰταλίαν. Καὶ δ Δῆμος — πολιτισμένος Δῆμος — ἀγόρασε τὸ σπιτάκι, καὶ ἐνετείχισεν ἀπέξι μίαν ἀναμνηστικὴν πλάκα, καὶ ἔγκαινίδρυσε μέσα μικρὰν «Φωσκολιανὴν» Βιβλιοθήκην. Εὐγνώμων, βλέπετε, ἡ πόλις πρὸς τὰ τέκνα ποὺ τὴν ἐδόξασαν. Τὸ κέντρον τῆς μεγαλητέρας τῆς πλατείας κατέχει δ ἀνδριάς τοῦ Ψάλτου τῆς Ἐλευθερίας: καὶ παρακάτω ὑψώνεται μία στήλη, ἐνεπίγραφος μὲ τὰ ὀνόματα τῶν Ζακυνθίων ποὺ ἐσκοτώθησαν εἰς τὸν τελευταῖον πόλεμον. Δὲν εἶνε μόνον ποιητῶν γεννήτρια, ἀλλὰ καὶ ἡρώων καὶ πατριωτῶν ἐνθέρμων, ἡ ὁραία καὶ εὐφρόσος γῆ. Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, ἡ ἀγγλοκρατουμένη Ζάκυνθος ἡ Ἑλληνικωτάτη, εἶχε γίνει δ ἐστία τῶν Φιλικῶν καὶ τὸ δρυμητήριον τοῦ Κολοκοτρώνη. Υπάρχει ἀκόμη δ κρυφὸς ναΐσκος, δπον ὀρκίζοντο οἱ μύσται τῆς ἐθνικῆς Ἰδέας, μεταξὺ

τῶν κειμηλίων τοῦ τόπου. Ὁ μεγάλος πατριωτισμὸς ὑπῆρξεν ἵσως καὶ ἡ μόνη αἵτια τῆς σημερινῆς καταπτώσεως. "Υπὸ τοὺς Ἀγγλούς ἡ Ζάκυνθος δὲν εὐημεροῦσε; 'Αλλ' ἐπέμεινε νὰ γίνη Ἑλλάς.. καὶ ἔγινε.

Ἡ Ζάκυνθος φημίζεται διὰ τὰς ὀνειρώδεις ἔξοχάς της, τὰ ἄνθη τῆς — «Ἀνθὸς τῆς Ἀνατολῆς» μόνη αὕτη, — τοὺς ποιητάς της, τὶς καράδες της, τὰ πήλινα κανάτια της, τὰ σαπούνια της, τὰ μαντολάτα της, τὴν πούδρα της καὶ τὴν φιλοξενίαν της. ᩉ ζωή, εἰς τὴν ἐπαρχιακὴν αὐτὴν πόλιν, εἶνε ἀκόμη εὐχάριστη. Μία μικρὰ ἐκδρομὴ μὲ τὴν βάρκαν ὃς τὸ Κρύο Νερὸ — τὸ Ζακυνθινὸν αὐτὸ Φάληρον — εἶνε ἱκανὴ νάφιση ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις: ἀλλὰ μία μεγάλη ἐκδρομὴ εἰς τὸ έσωτερον, εἰς τὰς θαυμασίας, τὰς βαθυπρασίους ἔκεινας ἔξοχάς, τὰς γεμάτας μυστήριον, εἶνε κάτι ποὺ δὲν γίνεται τίποτε. "Οχι διότι ἔλειψεν ἡ δρεξις: ἀλλὰ διότι δὲν ὑπάρχουν τὰ μέσα.

Τύπος ἔξαιρετικὸς ὡραίας Ζακυνθινῆς εἶνε ἡ Φωτεινὴ Σάντρη τοῦ «Κόκκινου Βράχου», ἡ ξανθὴ καὶ γαλανή, ἡ λυγερὴ καὶ εὐκίνητη, μὲ τὴν θηλυκότητα τῆς Ἀφροδίτης καὶ μὲ τὴν ἀρρενωπότητα τῆς Ἄρτεμιδος. "Άλλος τύπος εἶνε ἡ Μαργαρίτα Στέφα, ἡ κοκκινομάλλα, — φοῦσσα — μὲ τὰ μαῦρα μάτια, ἡ κοντή καὶ παχουλή, ἡ σεμινὴ καὶ ήσυχη, μὲ τὸ φουσκωτὸν χεῖλος, ποὺ ἐκφράζει περιπάθειαν μαζὶ καὶ θέλησιν. 'Αλλ' ὁ συνηθέστερος τύπος εἶνε ἡ Στέλλα Βιολάντη, μὲ τὰ κατάμαυρα μαλλιά καὶ μάτια, ἡ ψηλὴ σὰν κυπαρίσσου, ἡ ὑπερήφανη σὰν βασίλισσα, μὲ τὸ στεγνὸν καὶ σφικτὸν χεῖλος, τὸ γεμάτον πεῖσμα, ἡ ἀφράτη στὸ σῶμα ποὺ θυμίζει τὴν ἀερόπλαστη σάρκα τοῦ κρίνου, ἡ χαριτοβλέφαρη κόρη ποὺ εἶνε

Τοποθεσία ἐπὶ τοῦ γηλόφου Στράνη ἐν Ζάκυνθῳ δπον ἐγράφη δ "Υμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν.

περισσότερο λουλοῦδι. Εἶνε ὁραῖες οἱ ζακινθίνες. Τὸ βράδυ, στὴν Πλατεῖα Ροῦγα, διταν πηγαίνουν αἱ γυναικες τοῦ λαοῦ νὰ ψωνίσουν, συναντᾶ κανεὶς ὀχρόλευκα προσωπάκια πλαισιωμένα ἀπὸ τὸ μαῦρο μαντυλό, ποὺ εἶνε σὰν ζωγραφίες τοῦ Λεονάρδου δὲ-Βίντσι, μὲ κάτι δλόμαυρα καὶ δλάνοικα μάτια, δνειρώδη, τόσο ὑγρά, ποὺ φαίνονται σὰ δακρυσμένα. Τέτοια μάτια, σὰν δίδυμα ἄστρα, λάμπουν εἰς τὸ σκοτάδι τῆς ξενιτιᾶς κάθε ζακινθινοῦ, καὶ τὸν κάμνουν νὰ ποδῇ τὴν πατρίδα του μὲ τόση νοσταλγία, δση κανένας ἄνθρωπος δὲν αἰσθάνθηκε στὸν κόσμο ποτέ... ***

Πολλὰ ἔχουν γραφῆ περὶ Ζακύνθου. Ἐν-

τόπιοι καὶ ξένοι δὲν ἀποκάμνουν νὰ τὴν μελετοῦν, νὰ τὴν περιγράφουν, νὰ τὴν ἔξυμνοῦν. Υπάρχουν θησαυρισμέναι εἰς τὰς βιβλιοθήκας δλόκληροι σειραὶ σχετικαὶ μὲ τὴν Ζάκυνθον. Ἀλλὰ τὸ τελείτερον, τὸ πληρέστερον σύγγραμμα, εἶνε ἡ «Ζάκυνθος» τοῦ ἀρχιδούκος τῆς Αὐστρίας Σαλβατώρος. Δύο τόμοι μεγάλοι, ὅγκωδεις, πολυτελέστατοι, εἰκονογραφημένοι πυκνῶς, μελετῶντες λεπτομερέστατα τὴν νῆσον ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Καὶ ἀπλῆ φυλλομέτρησις τῶν δύο αὐτῶν τόμων, τῶν διφεύλομένων εἰς τὴν μοναδικὴν φιλοπονίαν, παρατηρητικότητα καὶ φιλοκαλίαν τοῦ ἐπισήμου περιηγητοῦ, Ισοδυναμεῖ πρὸς μίαν ἐπίσκεψιν τῆς Ζακύνθου, διότι δίδει σχεδὸν τὴν ἐντύπωσιν τῆς αὐτοψίας.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΑΪΝΕ

Ο ΒΑΣΙΛΗΑΣ ΧΑΡΑΛΔΟΣ ΧΑΡΦΑΠΑΡ*

Κάτω στὰ βάθη τοῦ γιαλοῦ στὸ σπήλαιο μᾶς Νεράϊδας
Ο βασιλᾶς ὁ Χαρφαγάρ διακόσια χρόνια μένει.
Δεμένος ἀπὸ τὰ μαγικὰ τῆς ὁμορφῆς Νεράϊδας
Κάδετ’ ἐκεῖ δίχως νὰ ζῆ καὶ δίγως νὰ πεθάνῃ.

Καὶ τὸ κεφάλι του ἀκονυπᾶ στὰ γόνατά της πλάγια.
Καὶ μὲς στὰ μάτια τὴν θωρεῖται σηκόνοντας τὴν σκέπη.
Καὶ τῆς ζητάει γιὰ ἔλεος νὰ τοῦ λυθοῦν τὰ μάγια.
Μὰ δὲ βάσταει ὥρα πολλὴ στὰ μάτια νὰ τὴν βλέπῃ.

Τὰ δλοχρούσα του τὰ μαλλιὰ γενῆκαν ἀσημένια.
Σὰ φάντασμα κατάντησε ἀπὸ τὴν πολλή του ἀχάμα
Τὸν ἔχει φάγει ὁ λογισμὸς τὸν ἔχει λυώσει ἡ ἔννοια
Κ’ ἡ ὁμορφὴ ἡ Νεράϊδα τοῦ φαίνεται σὰ λάμια.

Καμμιὰ φορὰ στὸν ὑπνο τον ὄντας φυσοῦν οἱ ἀνέμοι
Μὲς στὸ γλυκό τον τ’ ὄνειρο ἀξαφνικὰ τρομάζει.
Καὶ τῆς Νεράϊδας τὸ σπήλαιο τὸ κρονοταλένιο τρέμει
Γιατὶ ἀπὸ πάνω ἡ θάλασσα κ’ ἡ τρικυμία χοχλάζει.

Καμμιὰ φορὰ τοῦ φαίνεται ποὺ ἀκούει μὲς στὸν ἀγέρα
Πῶς τὸν καλοῦν οἱ Νορμανδοὶ νὰ πάρῃ τ’ ἀρματά τον
Κ’ ἐκεῖ ποὺ ὑψώνει τὸ σπαθὶ κι’ ὁρμάει νὰ τρέξῃ πέρα
Τὸ παρατάει μὲ λόπη του καὶ ξαναπέφτει κάτον.

* Βασιλεὺς τῆς Νορμανδίας 863—933.

Καμμιὰ φορὰ τοῦ φαίνονται μὲς στ’ ὄνειρο τὸ πλάνο
Καράβια π’ ἀρμενίζοντε στὰ μέρη τὰ δικά του.
Κι’ ἀκούει τοὺς ναῦτες μὲ χαρὰ ποὺ τραγουδοῦντε πάνω
Τοῦ βασιλῆ τοῦ Χαρφαγάρ τὰ κατορθώματά του.

Κι’ ἀναστενάζει ὁ βασιλῆς, καὶ κλαίει, γιατὶ δὲν ἔχει
Σὲ ποὺ νὰ πῆ τὸν πόνο του καὶ τὸν κρυφὸ καῦμό του
Μόνο ἡ Νεράϊδα τοῦ γιαλοῦ στὴν ἀγκαλιά του τρέχει
Καὶ μὲν ἔνα γέλιο τὸν φιλᾶ — καὶ σβύνει τ’ ὄνειρό του.

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ

ΤΑ ΣΠΑΣΜΕΝΑ ΔΟΝΤΙΑ

Εἰς τὸ χωριὸ τοῦ Βέσπορ ὁ Γκρανσέκ, σιδερᾶς τὸν χειμῶνα, μαραγκὸς τὸ καλοκαῖρι, δὲν ἐπάτησε στὸ σπίτι του οὔτε τὴν Κυριακὴν οὔτε τὴν Δευτέραν. Τὴν Τρίτην τὸ πρωῖ, καθὼς ἀνοιγε τὴν πόρτα ἡ γυναικα του, τὸν εὐρῆκε πλαγιασμένον νὰ δουχαλίζῃ στὸ κατώφλι. Τὸν ἔσυρε ἀπ’ τὰ πόδια εἰς τὴν κάμαρα καὶ καθὼς ἐσυνήθιζε ὅταν δὲνδρας τῆς εἶχε πιῇ ἔνα παραπάνω, τοῦ ἔχει στὸ στόμα ἔνα ποτηράκι καφὲ ζεστὸν καὶ μαῦρον, ζεστὸν σὰν τὴν κόλασιν, μαῦρον σὰν τὸν διάβολον μαζὶ μὲ μιὰ κεριὰ χονδρὸ δάλατί.

Ἐκεῖνος τὸ κατάπιε, ἔξύπνησε, ἔβγαλε τὶς χολές του καὶ πηδῶντας μονοστιγμῆς εἰς τὰ πόδια χωρὶς νὰ φαίνεται πῶς ἀνοίγει τὰ βλέφαρά του ποὺ δὲν πνος τὰ ἐκολλοῦσε ἀκόμη, χωρὶς νὰ ξεσφίγγῃ τὰ δόντια του, βγάζοντας μονάχα ἔνα παραξενο μουγκρητό, ἔβαλθη νὰ στρεφογυρίζῃ τὰ χέρια του μὲ δλην τὴν δύναμίν του καὶ νὰ πατῇ τὶς καρέκλες μὲ τὰ πόδια του, τὸ τραπέζι, τὴν γυναικα του, τὰ σερβίτσια, δλα.

Εἰς τὸ Βέσπορ, τὸ σπίτι του Γκρανσέκ εἶνε τὸ τελευταῖον ἡ γυναικα ἡξερε πῶς δὲν ἦτον κανένας γύρω νὰ τὴν ἀκούσῃ. Ἐσώπασε, ἔμαζεψε τὰ κομμάτια τῶν δοντιῶν τῆς ἀπὸ χάμω ποὺ ἡ γροθιὰ τοῦ ὀνδρός τῆς τῆς εἶχε σπάσει, ἔνα μὲ πολὺ προσοχή, κ’ ἔφυγε ἀνάμεσ’ ἀπὸ τὸ περιβόλι. Τὸ στόμα τῆς ἦτον γεμάτο ἀπὸ ἔνα πρᾶγμα ἀσχημο, βρώμικο καὶ θερμὸ ποὺ δὲν ἐτολμοῦσε νὰ φτύσῃ ἀπὸ φόβον πῶς ἦτον αἷμα.

Ο ὀνδρός τῆς κάθε ἀλλο παρὰ νὰ τὴν πάρῃ ἀπὸ πίσω, ἔβγαζε ἀπὸ τὴν ἄλλη πόρτα, κ’ ἐπῆρε τὸν δρόμον ποὺ ἀνεβαίνει ψηλὰ ἀπὸ τὸ ποτάμι.

Τέλος ἡ γυναικα ἐτόλμησε νὰ μπῇ. Ἐπῆγε κοντὰ στὸν μισοσπασμένον καθρέπτην ποὺ ἐκρέμετο ἀπὸ τὸν γῆρον τῆς θύρας, νὰ παρατηρήσῃ τὸ χαλασμένο σαγόνι της. Εἶδε τὴ γλῶσσα τῆς κατακομματιασμένη. Ὁρκίσθη θυμωμένη εἰς τὸ δύνομα διαβόλων ὡς ἐκατὸ χιλιάδες μιλλιούνια καὶ εἶδε πῶς ἡ φωνή της ἐσφύριζε. Τέλος ἐμάζεψε τὰ πράγματα τοῦ νοικουριοῦ της ποὺ ἤσαν στὸ πάτωμα ριγμένα, ἔβαλε τὰ ἐπιπλα εἰς τὴν θέσιν τους, ἔκαμε λίγο καφέ, καὶ ἀφοῦ ἔβαλε τὸν σύρτη στὶς θύρες, τὸν ἥπιε γουλιὰ γουλιὰ μὲ βούτυρωμένο ψωμί.

Ο Γκρανσέκ δὲν ἐξαναγύρισε αὐτὴν τὴν ήμέραν, δὲν ἐξαναγύρισε ποτέ. Τὸν εὐρῆκαν πνιγμένον κάπου, στρογγυλοκαθισμένον, μὲ τὸν κορμὸν γυρισμένον πρὸς τὸ νερὸ σὰν νὰ ἥθελε νὰ πιῇ. Τὸν ἔφεραν μέσα σ’ ἔνα κάρρο, ἐπάνω σ’ ἔνα φόρτωμα βρώμης, ποὺ ἀν ἔζουσε δὲν θὰ τὸν τώδιναν ποτέ.

Η γυναικα ἀκούεις ἀκούοντας τὸν θόρυβον τοῦ κάρρου. Ο ὀδηγὸς δὲν ἥξερε πῶς νὰ τῆς πῆ τι ἔφερε μὲ τὸ κάρρο. Ἐπειδὴ δὲν ἐμίλουσε καὶ δὲν ἥθελε νὰ μπῇ, ἡ γυναικα τοῦ εἶπε πῶς ἔχει λάθος καὶ πῶς δὲ πουλεῖ πιοτά αὐτῇ. Τότε τῆς διηγήθη μὲ δύο λόγια τὸ δυστύχημα.

— Νὰ λοιπόν. Ἐψάρεψαν τὸν Γκρανσέκ μέσα στὸ νερό...

Η χήρα ἀπεκρίθη, μὲ τὰ δύο χέρια στὸν γοφούς:

— Μπὰ τὸν κατεργάρη! Κ’ ἐπρεπε γι’ αὐτὸν μὲν σπάσῃ τὰ δόντια πρῶτα;

· Η γυναικα κλαίει σὰν θέλη καὶ γελάγη δταν μπορῇ.

[Μετάφρ. Κ.]

LOUIS DELATTRE

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΟΥΡΗΣ

Kατά τὸν χειμῶνα τοῦ 1879 — ένα σκυθικὸν χειμῶνα — πολλοὶ φοιτηταὶ ἐτρώγαμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς «Μελίσσης», παρὰ τὴν Χρυσοσπηλιώτισσαν. Ἐνα βράδυ, εἶδα νὰ εἰσέρχεται καὶ νὰ λαμβάνῃ θέσιν ἀπέναντί μου ἔνας νέος ὡχρός, ἀδύνατος, μὲ ἀδεξίας κινήσεις, μὲ σγουρὰ ὑπόξενθα μαλλιά, συμπαθεστάτης φυσιογνωμίας καὶ εἰκοσιπέντε περίπου χρόνων, τὸν δποίους ἥ μύτη, ἔνεκα τῆς μεγάλης μυωπίας του ἦγγιζε σχεδὸν τὸ πιάτο του, καὶ τοῦ δποίου τὰ ἐκστατικὰ μάτια, γεμάτα ἀπὸ κάποιαν ἵερατικὴν γαλήνην, κατεβρόχθιζαν καὶ αὐτά, θαρρεῖς, μετὰ περιπαθείας τὴν ἀχνίζουσαν φασούλαδαν του. Ἐφοροῦσε μίαν πατατούκαν, ποδήρηδας ῥάσον, ρωσικῆς προσλεύσεως, τῆς δποίας δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τὸ ἀδριστὸν χρῶμα, νομίζω δμως ὅτι ἥτο χρώματος φουντουκιοῦ, δπως καὶ ἥ μαθυσάλειος ἔκεινη τοῦ Κολλίνου τῶν «Βοημικῶν Σκηνῶν» τοῦ Μυρζέου.

Δὲν εἶχ' ἀποτελειώσει τὰς παρατηρήσεις μου ἐπὶ τοῦ παραδόξου αὐτοῦ γείτονός μου, δταν ἀκούω νὰ φωνάζῃ καὶ πάλιν μὲ γλυκεῖαν φωνὴν ἰεροφάλτου:

— Παιδί, ἀκόμη μία φασούλαδα!...

— Ο καῦμένος! εἶπα μέσα μου, θὰ εἴνε κανένας ἀπορος φοιτητὴς τῆς θεολογίας.

Τὸ θορυβῶδες ρόφημα τοῦ ἀντικρυνοῦ διμοτραπέζου μου ἐπανήρχισε πάλιν μὲ τὰς αὐτὰς ρυθμικὰς κινήσεις τοῦ κουταλιοῦ του, καί, ἐν ὧ ἐκάπτησα τὸ σιγάρο μου, παρακολούθησα μὲ κάποιαν αὐξάνουσαν συμπάθειαν τὸν ἀκατάσχετον φασούλοφάγον, τὸν δποίους ἥ παγωμένη πρὸ δλίγον φυσιογνωμία ἤρχισε νὰ ζωογονῆται βαθμιάως ἀπὸ τὸ θερματικὸν ἔκεινο φαγητὸν του.

— Παιδί, ἀκόμα μία φασούλαδα! ἀκούω σιγὰ τώρα καὶ κάπως συνεσταλμένως, ἔκπληκτος πλέον καὶ πολὺ περίεργος νὰ συνδέσω γνωριμίαν μὲ τὸν μανιώδη αὐτὸν φυτοφάγον.

Τὸ πρᾶγμα δμως δὲν ἥτο καὶ τόσον πολὺ εὔκολον, διότι ὁ ἄγνωστος γείτων μου μόλις ἀπαντοῦσεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου διὰ μονοσύλλαβων, καὶ δὲν ἐφαίνετο εὐπρόσιτος καὶ πολὺ διαχντικῆς ιδιοσυγκρασίας. Τὸ μόνον ποῦ ἐκατόρθωσα νὰ μάθω, ὕστερος ἀπὸ τὰς ἐπιμόνους

* Αποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτον βιβλίον μου *Οι Σύγχρονοι μου*. Σημ. Συγγραφέως.

ἔρωτήσεις μου, ἥτο, ὅτι ὠνομάζετο Σουρῆς, ὅτι ἔγραψε στίχους εἰς τὸν «Ἀριστοράνην» τοῦ Πηγαδιώτου καὶ ὅτι πρὸ δλίγον είχεν ἐπιστρέψεις ἀπὸ ἔνα ταξεδί του εἰς τὴν Ρωσίαν.

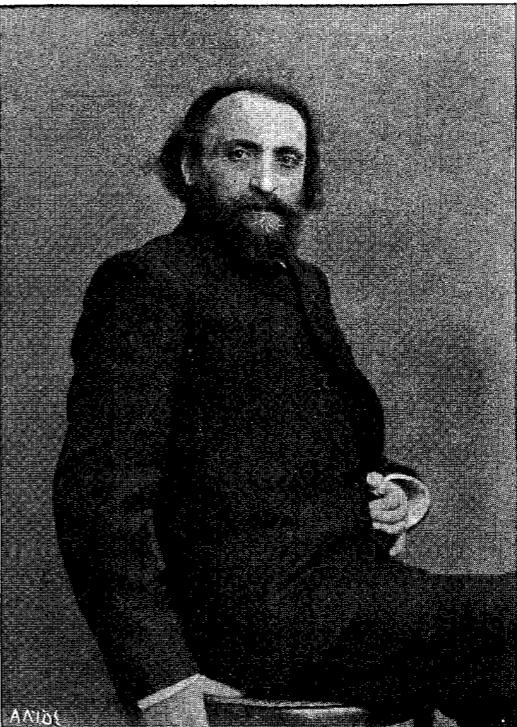
Ἐπλήρωσε τὰ 45 λεπτὰ τοῦ λογαριασμοῦ του καὶ ἔξηφανίσθη ἀπ' ἐμπρόστους μου, ἀφοῦ δλίγον ἔλειψε νὰ σκοντάψῃ, εἰς τὴν παρακειμένην καρέκλαν.

Ὑστερός ἀπὸ δλίγον μῆνας μῆνας τὸν συνήντησα καθ' ὅδον μὲ τὸν «Ἐλληνα Βερανζέρον, τὸν Κλεάνθην Τριαντάφυλλον, τὸν ἔτερον διευθυντὴν τοῦ «Ραμπαγᾶ», τὸν δποίους ἥ ζωὴ ὑπῆρξε τόσον φαιδρὰ καὶ χαρίεσσα, ἀλλὰ τὸν δποίου τὸ τραγικὸν τέλος θὰ μένῃ ἀνεξάλειπτον ἀπὸ τὴν μνήμην μου. Εἰς τὴν νεαρὰν δμάδα τῶν συντακτῶν τοῦ σατυρικοῦ ἔκεινου φύλλου, εἰς τὸ δποίον ἀφιερῷ κατωτέρω πολλὰς πελίδας καὶ εἰς τὸ δποίον ὁ Παλαμᾶς, ὁ Καμπᾶς, ἥγω καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἔγραψαμεν τοὺς πρώτους στίχους μας, ὁ Σουρῆς δὲν είχε προσχωρήσει ἀκόμη, ὁ δὲ Γαβριηλίδης, ὁ δποίος πρὸ δαιροῦ είχε διαγνώσει τὸ σατυρικὸν τάλαντόν του μὲ τὸ δημοσιογραφικὸν δαιμόνιόν του, μᾶς ἔλεγε μίαν ἡμέραν εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον τοῦ Μπερνιούδακη, δπου εἶχαν στήσει προσωρινῶς τὰ φορητὰ γραφεῖα τοῦ «Ραμπαγᾶ»:

— Αὐτὸς ὁ Σουρῆς εἴνε ὁ ἀνατέλλων νέος Λασκαράτος! Κρίμα ποῦ χάνεται μέσα στὸν «Ἀριστοφάνην»!

Ἄλλ' ὁ Σουρῆς είχε τότε ἀνάγκην τῆς δραχμῆς του καθ' ἐκάστην διὰ τὰ λιτὰ γευματά του, οἱ δὲ διευθυνταὶ τοῦ «Ραμπαγᾶ» δὲν ἡμποροῦσαν ἀκόμη νὰ πληρώνουν τοὺς συνεργάτας των. Καὶ τοιουτόρρως, οἱ ἀκατέργαστοι ἀκόμη ἀδάμαντες τοῦ ποιητοῦ ἔρριπτοντο ἀφθόνως εἰς τὸ ἀσήμαντον σατυρικὸν φύλλον τῆς ἐποχῆς ἔκεινης.

Δὲν θὰ ἐπιχειρήσω βεβαίως εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν προσωπογραφίαν τοῦ γονιμωτέρου, γνωστοτέρου καὶ δημοφιλεστέρου τῶν συγχρόνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἀνάλυσιν τοῦ κολοσσιαίου ἔργου του, περὶ τοῦ δποίου δὲν ὑπάρχει συγγραφεὺς ἥ δημοσιογράφος, ποὺ νὰ μὴν ἔγραψεν ἔνα ἥ περισσότερο ἀρθρό. Περὶ τοῦ Σουρῆς, ὃς ἀνθρώπους, ὃς ποιητοῦ, ὃς δημοσιογράφου ἔχουν γραφῆ τόσα πολλὰ ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ θαυμαστάς του, ὃςτε ὅτι ἀπετέλουν δλόκηρον βιβλιοθήκην. Ἀμφιβάλλω

Γεώργιος Σουρῆς

σιν. Καὶ δὲν ἡδυνήθη ποτὲ νὰ ἐννοήσῃ ὁ καλὸς αὐτὸς καὶ πρωτογενοῦς εἰλικρινείας ἀνθρωπος, πῶς εἶνε δυνατὸν ἔνας λόγιος νὰ μὴ συμμετέχῃ εἰς τὴν χαράν, εἰς τὴν εὐτυχίαν, εἰς τὰς δάφνας τοῦ ἄλλου.

Ἐίχαν παρέλθει πέντε χρόνια ἀπὸ τὸ περίφημον ἐκεῖνο βράδυ τοῦ ξενοδοχείου τῆς «Μελίσσης» καὶ ὁ Σουρῆς εἶχε νυμφευθῆ πλέον τὴν ἐκλεκτὴν τῆς καρδίας του, γενόμενος ὁ οἰκιακῶτερος καὶ φιλοξενώτερος τῶν συγγραφέων. Δὲν ἥτο πλέον ὁ τρομερὸς ἐκεῖνος ξενύχιτης, ὁ ἀτρόμητος φασουλοφάγος, ὁ πλάνης καὶ ἄγνωστος Σουρῆς.

Ἐπέρασαν πλέον ἀνεπιστρεπτεὶ τὰ χρόνια ἐκεῖνα τῆς βοημικῆς ζωῆς του, δπου ἡμποροῦσες νὰ τὸν συναντήσῃς εἴτε παριστάνοντα τὸν «Ἀγγελον εἰς τὴν «Ἀντιγόνην» μὲ τὴν γλυκεῖαν κ' εὐηχὸν φωνήν του, εἴτε κύπτοντα τὴν ὀχράν μορφήν του ἐπάνω εἰς τάντιγραφα τῶν συμβολαίων τοῦ Αφεντάκη — ἐχρημάτισε, φεῦ! καὶ ἀντιγραφεὺς ἐπὶ τινὰ χρόνον ὁ ἀγαπητὸς ποιητῆς μου! — ἥ εἰς τὰ ποιητικὰ δοκίμια τοῦ «Ἀριστοφάνους» καὶ ἀργότερα τοῦ «Ραμπαγᾶ» καὶ τοῦ «Μὴ χάνεσαι», εἴτε εἰς κανένα ξενοδοχεῖον φοφώντα πάλιν ἡδυπαθῶς τὴν τρίτην φασούλαδα του.

Tempi passati!

Ο Σουρῆς, ὁ ἡθοποιὸς Σουρῆς, ὁ ἀντιγραφεὺς Σουρῆς, ὁ βοημὸς Σουρῆς, ἔγινε πλέον ἀδράτος, ὃς ἀντικαράβιαν μέσα εἰς τὴν παγόδαν τον ἀπροσπέλαστος δι' ὅλον τὸν κόσμον ἔκτὸς μερικῶν προνομιούχων φίλων του, οἱ δποίοι καθ' ὅλης της συγχρόνους του, οἱ δποίοι ήγαπητοὶ εἰλικρινέστερον κέγραψαν ἐνθυμοσιωδέστερα ἀρθρά, μελέτας περὶ αὐτοῦ καὶ βιβλιογραφίας ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενον, καὶ ὀλίγοι ἀπὸ τὸν συναναστραφέντας αὐτὸν εἰσέδυσαν τόσον πολὺ εἰς τὸ βάθος τῆς ωραίας ποιητικῆς ψυχῆς του, τῆς παιδικῆς, τῆς ἀχόλου καὶ ἀμνητικάκου, δσον ἔγω. Καὶ δὲν είμπορῶ νὰ δρκισθῶ, δτι ἥκουσα ποτὲ τὸ σεμνὸν στόμα του νὰ προφέρῃ, δχι ὑβριν., ἀλλὰ ἔστω καὶ πικράν λέξιν ἐναντίον συναδέλφου καὶ φίλου του, φράσιν δργῆς ἥ κατακρίσεως ἐναντίον ἀνθρώπου τῶν γραμμάτων. Εἰς τὸν κλασικὸν αὐτὸν τόπον τοῦ φθόνου καὶ τῆς ἀρνήσεως, δπου τόσοι κχεσινοὶ Ζωίλοι ωπτον τὸν δηλητηριώδη σίελόν των ἐναντίον παντὸς ἀρνήσεως ἐναντίον ποιητοῦ τοῦ Πασσᾶ, τὸν δποίον εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ τοῦ χαρίσω πρὸ δεκαπέντε χρόνων εἰς τὸ Νέον Φάληρον, δπου συγκατοικοῦσα μὲ τὸν ἀγαπητὸν φίλον κ. Μιχαηλίδην, μὲ τὸν δποίον ἔκτοτε εἰς τοὺς μακροὺς ἀνὰ τὴν ἀμμώδη παραλίαν περιπάτους μας ὀνειροπολούσαμεν τὴν ἴδρυσιν τοῦ περιοδικοῦ τούτου, τὸ δποίον ἀποτελεῖ ἐμφανῆ σταθμὸν εἰς τὴν ἴστορίαν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας.

Ω! τὰ ώραῖα ἐκεῖνα καλοκαίρια ποῦ ἐπεράσαμεν μαζὶ μὲ τὸν ποιητὴν εἰς τὸ ἐξοχικὸν σπίτι του εἰς τὸ Νέαν Φάληρον, ἀλλοτε εἰς τὸν

¹ Ο Γκιούλ φθάσας εἰς ἔσχατον γῆρας ἐψόφησε πρὸ τριετίας, θρηνόμενος εἰλικρινῶς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του.

φροσύνη του πρὸς τοὺς ἔπαινους τῶν πολυαρίθμων θαυμαστῶν του καὶ ἡ ἐπίμονος ἀπάθεια του πρὸς τὰς ὑβρεῖς τῶν δλίγων ἀρνητῶν του.

Βεβαίως ἀγαπᾶ, λατρεύει τὴν δόξαν, ἔχει δῆμος ἀρκετὴν δύναμιν νὰ τὸ κρύπτῃ. Δὲν εἰμπορῶ νὰ μαντεύσω οὔτε πόσους αἰῶνας θὰ ζήσῃ τὸ ἔργον του, οὔτε ποίας θέσεως εἰσιτήριον θὰ λάβῃ εἰς τὴν ἀμάξοστοιχίαν, διὰ τὸ ταξεῖδι τῆς ὁμανασίας, ὅπως εἶχε γράψει ἄλλοτε περὶ αὐτοῦ ὃ σοφὸς φίλος μου Νιοβάνας εἰς μίαν περισσότερον πνευματώδη ἥ δικαίαν κριτικήν του. Γνωρίζω δῆμος πολλοὺς ποῦ θὰ ἐμεώρουν τὸν ἑαυτόν των εὐτυχῆ νὰ συνταξειδεύσουν μαζύ του ἔστω καὶ εἰς τὴν... ἀποθήκην. Δι᾽ δλα αὐτὰ δὲν δίδει μίαν πεντάραν δ ἀφελέστατος ποιητής μουν. Καὶ ἔχω ἀκραδάντον πεποίθησιν, διτε εἶνε πολὺ εὐτυχέστερος τὴν ἡμέραν, ὅπου βλέπει τὸ σαλόνι του γεμάτο ἀπὸ φίλους του, μεταξὺ τῶν ὅποιων συνηθέστεροι εἶνε δ Ἀδωνις Κῦρος, δ Προβελέγγιος, δ Ἀννινος, δ Πολέμης, δ Λάσκαρης, Ταγκόπουλος καὶ ἄλλοι, παρὰ ὅταν ἔνη ἐφημερὶς ἥ περιοδικὸν ἔγραψαν ὀλόκληρον περὶ αὐτοῦ ἄρθρον.

Τὸ βράδυ ἔκεινο ἀστράπτει ἀπὸ ἔνα ἀδιόρατον χαμόγελο ἥ συμπαθῆς ὡς Χριστοῦ κεφαλῆ του. Τότε γίνεται ὁμιλητικώτερος κάπως, διαχυτικώτερος, φαιδρότερος. 'Αλλ' ἀν συμβῇ καμμία βραδυνὰ — πρᾶγμα σπάνιον — νὰ μὴ τὸν ἐπισκεφθῇ κανεὶς φίλος του, δ ποιητῆς γίνεται μελαγχολικώτερος καὶ στρεφόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του, τῆς ὅποιας, θαρρεῖς ὅτι εἶνε τὸ ἔκτον παιδί, λέγει περίλυπτος:

— Μαρή, κεσάτια ἔχουμε ἀπόψε!

Καὶ καπνίζων βαθεὶὰ τὸ τσιγάρο του, βυθίζεται εἰς σκέψεις, σφυρηλατεῖ νέους στίχους, νέας δυσκόλους ρίμας, κανένα νέον μέτρον, καμμίαν νέαν ἰδέαν, βλέπων πέραν εἰς τὸ κενόν, ὃσὸν κανένας φακίρης, βυθισμένος εἰς ἐκστάσεις καὶ ἴνδαλματα δύποι ἥ ὃσὸν κανένας ἵερεὺς τοῦ ὁραίου ἀπὸ ἔκεινους ποῦ φαντάζεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κάλλους δ Ράσκιν.

Ἐξοχὸς ποιητής, ἔξοχώτερος ἄνθρωπος. Εἶνε δ ποιητῆς τοῦ ἐθνικοῦ Γέλωτος ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ Πόνου, δ Πρωτεὺς ποιητής, τοῦ ὅποιον ἥ ἐλληνικὴ ψυχὴ κλαίει καὶ γελᾷ, δ πως ὁ γαλανὸς οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

ΣΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ — ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Ν. ΛΑΤΤΡΑ

Ο ΑΡΧΙΔΟΥΣ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΣΑΛΒΑΤΩΡ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ *

'Ο ἀνθρωπός — δ συγγραφεὺς — τὸ ἔργον.

Κοινωνικῶς δ ἀρχιδούξ εἶνε ἐράσμιος, ἀφελῆς, διμιλητικός. Εἰς δλους προσιτός, ἀνταποδίδων ὅλας τὰς ἐπισκέψεις, προσπαθῶν καὶ εἰς ὡρας ψυχικῆς ἀδυμίας νὰ φαίνεται εὐάρεστος. Τὸ ἴδιαιτέρως χαρακτηρίζον τὴν ὅμιλαν του εἶνε τὸ διδακτικὸν ὑφος. 'Ομιλεῖ ἀπὸ καθέδρας, μὲ τὴν ὁρούσαν καὶ ὀχρωμάτιστον εὐγλωττίαν τοῦ διδασκάλου. 'Ομιλεῖ εἰσδύνων εἰς τὰς μικροτέρας λεπτομερείας τῶν πραγμάτων. Φαντάζεται δλους ἐνδιαφερομένους διὰ τὰ θαυμάσια τῆς φύσεως ἥ τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας, δλους κατεχομένους ἀπὸ τὴν δίψαν τῆς μαθήσεως. Καὶ ἡ ὅμιλία του εἶνε ἀνάλυσις, ἔρευνα καὶ διδασκαλία. Ἡμπορεῖ νὰ ὅμιλήσῃ διὰ τὰ φαινόμενα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, διὰ τὰ ζητήματα τὰ οἰκονομικὰ, διὰ τὰ προβλήματα τὰ κοινωνικὰ ὃσα ἐγέννησαν αἱ νέαι ἰδέαι, διὰ τὰ ἐργα τῆς τέχνης. Ἐποίσθη ἀπὸ τὴν εὐρυτέραν ἐγκυλοπαιδείαν καὶ ὡσφράνθη δλας τὰς μελέτας καὶ ὥδευσε εἰς δλους τοὺς δρόμους ποῦ ἀνοίξειν ἥ ἀνθρωπίνη σκέψις. Μέχρι τοῦδε δὲν φαίνεται νὰ ἀκολουθῇ κατὰ προτίμησιν καμμίαν ἴδιαιτέρως τῶν ἐπιστημῶν. Ἡμπορεῖ μᾶλλον νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς γεωγράφος τῆς εὐρυτέρας ἀπόψεως. Γεωγράφος ἐφοδιασμένος μὲ στοιχεία γεωλογίας, φυτολογίας, παλαιοντολογίας, κλιματολογίας, οἰκονομικῆς ἐπιστήμης, λαογραφίας καὶ τέχνης. Γεωγράφος ἀκαταπόνητος καὶ εὐσυνείδητος σχεδιάζων τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας ἀφοῦ περιέλθῃ σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὰ παρόλα, ἀφοῦ βαδίσῃ εἰς τὰ ἀκροβούνια καὶ διασχίσῃ τὰς πεδιάδας. Τὰ βιβλία του εἶνε φυσικά, πολιτικά καὶ οἰκονομικά γεωγραφίαι τῶν περιγραφομένων χωρῶν. Εἰς δλίγιστα βιβλία του παρούσιασθη ὡς ποιητής καὶ δὲν εἶνε τὰ βιβλία αὐτὰ ἔκεινα εἰς τὰ δόποια δύναται νὰ διφέύλη τὴν συγγραφικήν του φήμην. "Ολα του τὰ ἔργα εἶνε εἰκονογραφημένα. Περιέχουν φωτογραφίας τῶν ἔργων τέχνης ἥ τῶν διαφόρων τόπων καὶ χωρῶν καὶ σχέδια ἴδια του τῶν ὁραίων τοπίων, τὰ δόποια ἀποδεικνύουν τὸ μάτι τὸ ίκανὸν νὰ ἀνεύρῃ τὸ ωραῖον ἐν τῇ φύσει ἀλλ' ὅχι εἰς τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν καὶ τὸ ἔξησκημένον χέρι εἰς τὴν ἀπεικόνισήν του. Διὰ τοῦτο ἡ σκηνοθέτησις τῶν τοπίων εἶνε ἀληθῶς γραφική, ἥ προοπτική

"Ἄς ἴδωμεν τόρα πῶς ἔργαζεται δ ἀρχιδούξ καὶ ποιὸν σύστημα μελέτης ἀκολουθεῖ. Τὸ πρῶτον ἐφόδιόν του εἶνε οἱ διμώνυμοι πίνακες (Tabulae Ludovicianaæ). Οἱ πίνακες αὐτοὶ ἀποτελοῦν ὁγκώδες βιβλίον 100 σελίδων εἰς τὸ δόποιον δ ἀρχιδούξ διατυπώνει εἰς ἔρωτήσεις δλας τὰς πληροφορίας τὰς δποίας ἔχει ἀνάγκην νὰ συλλέξῃ διὰ νὰ συγγράψῃ. Εἰς ἑκάστην ἔρωτήσιν ἀφήνει ἀνάλογον λευκὸν χῶρον ὃστε νὰ γραφῇ ἥ ἀπάντησις, καὶ τὸν πίνακας τούτους διατάσσει εἰς ἑκάστην χώραν πρὸς ἔκεινους, οἱ δποῖοι προσφέρονται καὶ εἶνε εἰς θέσιν νὰ τὸν βοηθήσουν καθεὶς εἰς τὸν κύκλον τῶν γνώσεων του καὶ τῆς πείρας του. Αἱ ἔρωτήσεις αὐταὶ εἶνε ταξινομημέναι κατὰ τὴν αὐτὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ βιβλίου, ὃστε ἡ μεταφορά των ἔδω δίδει τὴν πληρεστέραν εἰκόνα περὶ τὸ τρόπου τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ εἰδους τῶν περιεχομένων τῶν συγγραφῶν τοῦ ἀρχιδουκός. Αἱ

* «Παναθήναια» σελ. 111.—Τέλος.

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Ν. ΘΩΜΑΣΑΙΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Ἄξιότιμε φίλε,

Εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ποιητοῦ ἐν Ζακύνθῳ ἀνήγειρεν, ὡς γνωστόν, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σολωμοῦ, κόμης Δημήτριος, τὴν προτομὴν τοῦ μεγάλου ἀδελφοῦ του.

Τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς ταύτης ἐγένοντο τῇ 18ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 1866. Κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦτα ὁ ἴστοριογράφος τῆς Ζακύνθου Π. Χιώτης ἔξεφώνησεν ἐνθύσιωδη λόγον, δημοσιεύθεντα εἰς τετρασέλιδον φυλλάδιον, καταστὰν σπανιώτατον καὶ οὐδὲ ἀντίτυπον ἀποτελησάνθηται ἐν τῇ περὶ τοῦ Σολωμοῦ συλλογῇ μον.

Τὸν λόγον τοῦτον ὁ Χιώτης ἀφιέρωσεν εἰς τὸν μέγαν Ἰταλὸν φιλόλογον Νικόλαον Θωμασαῖον μὲν τὴν ἔξης ἐπιγραφήν:

AL CHARISSIMO
NICOLO TOMASEO
A I CAMPIONI DI LIBERTA
AMANTISSIMO
E
AL DI LEI BARDO
AFFEZIONATISSIMO
L AUTORE
DI QUESTO DISCORSO
CONSACRA
IN
MEMORIA DEL ACCOGLIENZA
FATTAGLI A FIRENZE.

Εἰς τὴν ἀφιέρωσιν ταύτην ἀπαντῶν ὁ Θωμασαῖος ἐπέστειλεν τὴν 29ην Μαρτίου τοῦ 1867 ἐκ Φλωρεντίας πρὸς τὸν Π. Χιώτην τὴν ἐπομένην ὥραιοτάτην ἐπιστολὴν τὴν διοικήσαντας ἀγνωστον, ἀτε ὅλιγον κυκλοφορήσασαν σᾶς ἐπιστέλλω πρὸς δημοσίευσιν διὰ τὰ «Παναθηναϊα».

Σημειῶ δέ, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐτυπώθη εἰς ἑλάχιστον ἀριθμὸν ἀντιτύπων (4 σελίδες εἰς ὅγδοον, ἵταλιστὶ μὲ παραπλεύρως ἐλληνικὴν τὴν μετάφρασιν ὑπὸ Χιώτη). Ἐν δ' ἀντίτυπον αὐτῆς φέρον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Π. Χιώτη καὶ ἀφιέρωμένον: **Τῷ νομοδιδάκτορι Σπυρίδωνι Λεονταράκη**, κατάκειται ἐν τῇ συλλογῇ μον.

Ἴδον ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολῆ:

Ἄξιότιμε Κύριε Χιώτη,

Ἐνχαριστήσεις ὑμῖν ὀφείλω ὅτι εὐηρεστήθητε

νὰ μοὶ προσφωνήσητε τὰς καταθυμίους λέξεις τὰς ἐπὶ τιμῆ τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ προσφρονθείσας, συγχαίρω δὲ ἄμα τῇ ὥρᾳδα ὑπὸ πατρὸι διὰ τὸ μνημεῖον ὅπερ, πέποιθα, θέλει εἰσθαι πρὸς τὸν Ιονας καὶ τὸν Ἑλληνας ἀπαντὸς ἀνεξάντλητος ἐμπνευσίς ἐπὶ ἔργοις ἀξιοῖς. Ἐργοῖς μεγολοφίας, χειρὸς καὶ καρδίας ἐπειδὴ ἀνεν γεγονότων πολιτικῆς ἀξίας καὶ γενναιόφρονος ἀρετῆς οὐδέποτε ἡ ἰδέα εἶναι μεγάλη καὶ ἡ ῥῆσις ἰσχυρά καὶ τῆς τριπλῆς ταύτης δόξης διοῦ συναρμοζομένης, ἡ Ἑλλὰς προσφέρει πᾶσι τοῖς ἔθνεσι παραδείγματα ἀναθάλλοντα καθ' ὅλους τὸν αἰώνας. Εἰς τὴν ὑμετέραν προσλαλίαν ἀναγνώσκω τὸ ὄντοματα ἐτέρων Ζακύνθων, οὐχὶ ὀλίγων, οἵτινες προηγήθησαν τὸν Σολωμοῦ, καλλιεργοῦντες τὰ γράμματα, προπαρασκευάσαντες, οἵτις εἴπειν, τὰς βαθμίδας δι' ὅν ἀνέβη. Ἐφ' ὃ καὶ ἐνισχύεται ἡ πεποιθησίς μον, ὅτι πᾶν ἀγαθὸν ἐν τῷ κόσμῳ, ἔχει τὰς προπαρασκευάς τον, οὐχὶ πάντοτε προογγελλομένας, πάντοτε δύμας προορωμένας, — ὅτι οὐδεμία περιφανῆς ὑπεροχὴ εἶναι μοναδικὴ κατὰ τὸ εἶδός της, καὶ σχεδὸν τερατωδῶς διάφορος ἀπάντων τῶν ἑαυτὴν περικυκλούντων πραγμάτων, — καὶ ὅτι τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὖ ἡδυνήθη νὰ ἐκπαιδευθῇ νῦν καὶ ψυχὴ ἐκλεκτὴ ὑπ' ἄλλων νόων καὶ δμοίων ψυχῶν, μεγαλητέρων δ' ἵσως καὶ καλλιέργων, ἡ ὑπῆρξεν, ἡ δύναται νὰ γενηγενον. Ἀλλ' ἡ μεγαλόνοια τοῦ Σολωμοῦ ὀφείλει ἐν μέρει τὴν ἑαυτῆς ἀνάπτυξιν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Αὐτὸς δὲ χαίρων καὶ ἐγκαυχώμενος ὀμοιόγει τοῦτο, ὡς ἡ Ἰταλία καὶ ἄπας δι πολιτισμένος κόσμος δμολογοῦσι μεγάλην πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐγνωμοσύνην διότι οἱ πλούσιοι δὲν φοβοῦνται ν' ἀναγνωρίζωσι τὸ χρέος, διότι δύνανται νὰ ἀποτίσωσι μετ' ἀφειδοῦς τόκουν καὶ μεταξὺ ἔθνοντος καὶ ἔθνοντος ἡ ἀρνησίς αὐτοῦ εἶναι ἰδιον ἀπίστων καὶ αἰσχρῶν πενήτων, ἡ περιφρόνησις εἶναι ἰδιον ἐνήδων καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη κείρων καὶ τῶν ἀλόγων ζώων.

Οὐθὲν, Κύριε, πρεπόντως διενοήθητε νὰ τιμήσητε τὸν ποιητὴν τῆς Ζακύνθου, διὰ τῆς διανοίας ἱπτάμενος, ἐκ Ζακύνθου εἰς Πάδοβαν, καὶ τοποθετῶν τὸ νεόδμητον τούτον μνημεῖον ἐν μέσῳ τοσούτων ἄλλων, διτρά τὸν ἐκεῖ ἀνθόκηπον λειμῶνα (il Prato della Valle) στέφουσι διὰ μεγάλων ἀναμνήσεων. Ἐλληνες δὲ καὶ Ἰταλοὶ εὐρίσκονται ἐκεῖ, ὡς ἐν κοινῇ πόλει, ἡ

μᾶλλον εἴπειν ἐν οἰκογενείᾳ συνοικοῦντες. Πρὸς τούτους δὲ εὐχαριστῶ ὑμᾶς, ὅτι, ὡς δὲ Σολωμὸς ἐπραπτε κατὰ τὰς ζωηρὰς καὶ συγχάνις ποιητικὰς συνομιλίας τον, μὲ διδηγήσατε εἰς προσφιλεῖς ἀναμνήσεις, καὶ κατορθώσατε διὰ τοντονῶς ἐπισκεφθῶ καὶ πάλιν τὸν τόπον, οὓς εἴπειν ἐν τῇ προπομπῇ πανηγυριῶν τελετῶν, εἴτε ἐν τερπνῇ γαλήνῃ ἀκτινοβολούσης ἐσπέρας, εἴτε ἐν τῇ συγῇ τῆς νυκτὸς περιηγήθην κατὰ τὴν νεότητά μον. Ἀλλὰ μᾶλλον ἄξιον τοῦ ποιητοῦ, δην ἡμεῖς ἐπιποθοῦμεν, ὡς πολὺ ταχέως καὶ λίαν δδυνηρῶς ἐκλείψαντα ἀφ' ἡμῶν, εἶναι ἡ πτῆσις, διὰ τῆς ὅποιας ἐκ τῆς ἀνθοστολίστον γενετείρας γῆς ὑψοῦσθε εἰς τὰ δροὶ τῆς ὑπὸ πολυτίμων ἀναμνήσεων πλουσίας νῆσου, ἐν αὐτῇ τεθαμμένων, ὡς ἐν μεταλλείᾳ πολυτίμου μετάλλου, — ἐν τῇ νῆσῳ, ἡτοις ἡδη ὀνχὴ πρόσχαρα ἀσματα, οὔτε θυμίαμα ἀνθέων, ἀλλ' ἐνθουσιώδεις κραυγὰς ἵροῦ πολέμου καὶ φωνὰς αἰματος ὑψώνει. Τὸ Βενετικὸν αἷμα, τὸ ἐπὶ τῶν λίθων ἐκείνων πεπηγός ἀναίματον μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἡδη ἀναβράζει καὶ πρὸς Θεὸν ὑψοῦται δεόμενον καὶ.

πεποίθαμεν, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς δεήσεως, θὰ κατέλθωσιν ἐφ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος φεκάδες εὐλογημένης ἐλευθερίας, εἰς ἐκείνην δὲ τὴν φωνὴν τοῦ αἰματος θὰ ἀποκριθῶσιν ἔργα ἀγάπης γενναιοψύχουν καὶ θρησκευτικὰ δρμονία.

29 Μαρτίου 67 Φλωρεντία.

Ο σὸς
ΘΩΜΑΣΑΙΟΣ

Εἰς τὴν φράσιν: **ἀλλ' ἐνθουσιώδεις κραυγὰς ἵροῦ πολέμου καὶ φωνὰς αἰματος ὑψώνει** (animose grida di guerra pia, e voce di sangue) δέον νὰ ὑποσημειωθῇ, ὅτι ὁ Θωμασαῖος ὑπενόει τοὺς ἀγῶνας τῆς τότε ἐπαναστησάσης Κρήτης.

Τοιαύτη, ἀξιότιμε φίλε, ἡ ὥραια αὐτῇ ἐπιστολὴ τοῦ ἐνθουσιώδους τῆς Ἑλλάδος φίλου Θωμασαίου, λαμβάνοντα ἐπικαιρότητά τινα διὰ τῶν τελεταίων ἐν Ἰταλίᾳ ἐνδείξεων ἰσχυροῦ φιλελληνισμοῦ.

Μετὰ πλείστης τιμῆς καὶ ἀγάπης.

N. ΣΠΑΝΔΩΝΗΣ

Η ΑΝΤΑΡΤΙΣ *

Εἰς τὴν γαλερίαν ποῦ ἡτοις ἔρημη ἐρρίφθη ἐπάνω εἰς τὸν Νοέλ, καὶ βεβαία ὅτι κανεὶς δὲν θὰ τοὺς ἥκουνε οὔτε θὰ τοὺς ἔβλεπε, τοῦ ἐπρότεινε τὸ στόμα της.

— Αὔριο λοιπόν, ἔ;

— Ο Νοέλ ἀπεκρίθη:

— Ναί. Ἰσως... ἀλλὰ δὲν ξέρω ἂν θὰ εἴμι ἐλεύθερος... Θὰ σᾶς γράψω.

KB

Ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς κήπους τοῦ Τροκαδερό, δπον μετάλλινα ζῷα ναρκωμένα, πλαγιασμένα, ἀνορθωμένα ἐπάνω εἰς τὰ βάθρα των φαίνονται ὡς ἀναπέμποντα τὴν λατρείαν των εἰς τὸν ἥλιον πὸν πενθαίνει, ὁ Νοέλ κατεβαίνει εὐθυμος πρὸς τὸ ποταμόν, δὲ οποῖος σύρει μαζί του, μέσα εἰς τὴν ἀσημένιαν κόμην του, τὰ μαδημένα τριαντάφυλλα τῆς ἡμέρας, τὸν χρυσὸν τῆς πεθαμένης Σελήνης..

Ἐνας οὐρανὸς ἀνοικτὸς ἀσπρογάλανος βασανιζόμενος ἀπὸ σύννεφα καὶ ἀκτῖνας, ἔξωραζε μὲ τὰ μάγια του τὸ μέγα τοπίον... Ἀτμὸς μενεξεδένιος πνίγει τὴν Galerie des Machines ἡ δοπία κλείνει τὸν δρίζοντα τοῦ Πεδίου τοῦ Αρεως.

2

πλατειά. Τὸ στῆθος του ἀνοίγεται. Τοῦ ἀρέσει ἡ ἐποχή, ἡ ὥρα, ὁ τόπος, ἡ νύκτα... Ἡ εὐωδία τῶν εἴκοσι ξανανθισμένων χρόνων του τὸν μεθᾶ... Καὶ φωνᾶς εἰς δυνατὰ - δυνατά:

— Ζοζάννα...

Τὸ ἀγαπημένο δνομα τοῦ ἔρχεται εἰς τὰ χεῖλη, ὡσὰν τὸ δνομα αὐτὸ μοναχὸν νὰ περιεῖχε δῆλην τὴν γλύκαν τῆς νύκτας καὶ τῆς ἀνοίξεως. 'Ο Νοὲλ δὲν κυτάζει δπίσω του. Βλέπει, καθ' ἑαυτόν, εἰς τὸ σπίτι του τῆς πλατείας Βόσγ, εἰς τὸ γραφεῖον του, τὴν καθημερινὴν ἐπιστολὴν ποὺ τὸν ἀναμένει, — τὴν ἐπιστολὴν τῆς Ζοζάννας, ποὺ εἶνε ἔνα κάτι τῆς Ζοζάννας τῆς ἵδιας αὐτῆς ἡ ἐπιστολή...

Εἰς τὴν ὅχθην τοῦ ποταμοῦ παίρνει ἔνα ἄμαξάκι, λέγει εἰς τὸν ἄμαξᾶν νὰ τὸν διδηγήσῃ εἰς ἔνα κοντινὸ δενδροχεῖον, τρώγει ἔκει, κέπειτα ξαναφεύγει γλίγωρα - γλίγωρα...

Τὸ Παρίσι διλόκληρον παρελαύνει: τὰ δένδρα μὲ νέα φύλλα, καταπράσινα, ποὺ τὸ ἀερόφως τὰ καθιστῷ ἀκόμη πρασινάτερα. Τὰ τραπέζια τῶν καφενείων κατέχουν τὰ πεζοδόρια. Εἶνε θερινὸ βράδυ σχεδόν, καὶ εἶν' ἔνα βράδυ ἔορτῆς τῷ δντι...

Εἰς τὸ μεγάλο καὶ ἀδειανὸ διαμέρισμα, εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα ἐνὸς παλαιοῦ σπιτιοῦ ἡ μυρωδιὰ τοῦ καπνοῦ Μέρουλαντ πλημμυρεῖ τὰ χρωματιστὰ περικαλλύμματα τῶν τοίχων. Διάφορα σκεύη, πανοπλίαι λάμπονταν ἀορίστως. 'Ο ὑπηρέτης μόλις ἀναψε τὴν λάμπαν. Τὸ φῶς, μετριαζόμενον ἀπὸ τὸ ἐκ πορσελάνης ἀμπαζούρ, φωτίζει μόλις τὸ γραφεῖον καὶ συγκεντρώνεται ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι, εἰς τὸν σωρὸν τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν φακέλλων...

— Η ἐπιστολὴ τῆς Ζοζάννας εἶν' ἔκει...

Σάρτοη 15 Μαΐου 19...

Φίλε μου, σᾶς συλλογίζομαι μὲ μοναδικὴν ἀνησυχίαν. 'Η χθεσινὴ σας ἐπιστολὴ ἦτον ὥλιγο μελαγχολική. 'Ομιλούσατε γιὰ «ἄδρας χαμένας» καὶ «ἀδυναμίας ἀνοήτους» καὶ συνεπέρανα ὅτι δὲν ἐργάζεσθε κραδόλου, ὅτι χάνετε τὸν καιρὸν σας, καὶ ὅτι εἶσθε θυμωμένος μὲ τὸν ἑαυτόν σας. "Οχι δύως, προτιμῶ μόνον νὰ σᾶς πῶ ὅτι μὲνδιαφέρει πολὺ δὲν ἀποβλέπει ἐσᾶς, δὲν ἡ χαρά σας εἶνε χαρά μου καὶ ἡ στενοχωρία σας ἰδική μου στενοχωρία, καὶ ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ἡμον εὐτυχής, ἀν εἶσθε ἐσεῖς δυστυχής... Μήπως δὲν εἶνε τοῦτο φυσικόν, φίλε μου, ἀφοῦ εὔχεσθε νὰ ζῶμεν μέσα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν σκέψιν;... 'Επαναλαμβάνωντας τοὺς λόγους σας...

Βλέπετε ὅτι σᾶς ἐκμυστηρεύομαι κάθε τὶ ποὺ σκέπτομαι, ὅτι κάθε τόσο, εἰς κάθε νέαν μου ἐπιστολὴν λαμβάνω καὶ περισσότερο θάρρος.. Εἶχα ἔνα σωρὸ διστορίες, ἐδῶ καὶ δύο ἐβδομάδες, ποὺ εἶμεθα χωρισμένοι ἐσκέφθηκα ὅτι πολὺ δλιγο μὲ γνωρίζετε, ἀπὸ σφάλμα ἴδιον μου, καὶ ὅτι ἡ ἀσύγκριτη φιλία σας ἀξίζει μίαν ἀκεραίαν, ἀπλῆν καὶ ἐγκαρδίαν εἰλικρίνειαν ἐκ μέρους μου. 'Αλλὰ ἐν τούτοις πρέπει νὰ μάθετε ὅτι αἰτία τοῦ δὲν ἡμπορῶ νὰ σᾶς πῶ δλον τὸν ἑαυτόν μου εἰσθ' ἐσεῖς δὲν διοισ μὲ τὸν φόβον ποὺ μοῦ ἐμπνέετε κάποτε... "Ἐχετε κάτι νευρικὰ χειρονομίας καὶ ἔναν τόνον ἀποκαλύπτοντα ψυχὴν ἀνυπόμονην, καὶ τὸ καθιστὸ σας βλέμμα δὲν εἶνε γλυκὺ πάντοτε. Κέγω, ποὺ ἔχω ἀρκετὸ δάρδος μὲ τοὺς ἀλλούς, ενρίσκομαι κάποτε ἐντελῶς σκαιὰ καὶ ἀνόητη ἐνώπιόν σας, ποὺ εἶσθε δ μόνος μου φίλος. Εἶνε γελοῖον, συμφωνῶ... Μή με περιπαῖτε! Θὰ αἰσθανόμουν τὴν εἰρωνείαν σας, ἐξ ἀποστάσεως, καὶ δὲν θὰ σᾶς ἔγραφα αὐριο βράδυ γιὰ νὰ σᾶς τιμωρήσω...

"Η ὥρα τοῦ φαγητοῦ. 'Η χθεία μου μὲ φωνᾶς εἰς. Θὰ τελειώσω τὸ γράμμα μου πρὸ τὸν πάω νὰ κοιμηθῶ . »

“Ωρα 10η

... Εἶχα καθίσει ἐμπρὸς εἰς τὸ γραφεῖον μου, τὸ δποτὸν περιέχει δὲν ἔχω πολυτιμότερον: μερικὰ οἰκογενειακὰ ἐνθύμια καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν μας. (Ἐπῆρα δῆλας τὰς ἐπιστολὰς σας μαζί μου, ἐκείνας ποὺ μοῦ ἐστείλατε ἀπὸ τὴν Φλωρεντίαν, ἀπὸ τὴν Ρώμην, τὴν Νεάπολιν, τὸ Παρίσι..) 'Ηθελα νὰ σᾶς γράψω κάτι τι καλό, δταν τὸ παιδάκι μου μὲφώναξε... 'Επλησίασα τὸ κρεββάτι τοῦ ἔβαλα τὸ χέρι μου στὰ μαλλιά του καὶ ἔξαναποκοιμήθη. 'Ημουν συγκινημένη καθὼς τὸ ἔβλεπα καὶ δύμως ἡ ψυχὴ μου, τὸ βάθος τῆς ψυχῆς μου ἦτο εἰρηνικόν... Ποὺ αἱ ἡμέραι ποὺ ἔκλαια σμὰ εἰν τὴν κούνια τοῦ Κλαυδίου!... 'Όλα ἀλλαζαν...

Δέκα ἡ ὥρα. 'Ο παπᾶς φεύγει .. 'Η χθεία μου τὸν ἔρωτῷ ἀν θέλη φανάρι. Αὐτὸς ἀρνεῖται: "Ἐχω τὸν φανὸν τῆς Παρθένου, εἰς τὸν οὐνανόν... » Καὶ φεύγει γοητευμένος ἀπὸ τὴν λέξιν του, δηγούμενος ἀπὸ τὸν λευκὸν φανὸν τῆς πανσελήνου.

Καὶ τόρα σιωπὴ πιά. Εἶμαι ὀλόμονη μαζί σας.

Πρέπει νὰ σᾶς ἐκμυστηρευθῶ μίαν παράξενην ἐντύπωσιν ποὺ ἔχω μερικὰ ἡμέρας τό-

ρα... Δὲν ἀναγνωρίζω τὸν ἑαυτόν μου πλέον!

Δυσκολεύομαι πολὺ νὰ τὸ ἔξηγησω. Δοκιμάζω ἔνα συναίσθημα νέον ἐμπρὸς εἰς τὰ πράγματα ποὺ μοῦ ἐνθυμίζουν τὴν παλαιάν μου ζωὴν... Τάγαπῶ, τὰ σέβομαι, ἀλλὰ δὲν ἀποτελοῦν πλέον μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μου ἀποσπῶνται, ἀπομακρύνονται!... Εἶνε φρεναπάτη τάχα; Εἶνε ἐπίδρασις ἀναπόφευκτος τοῦ χρόνου;... "Ἐχω ὥρας ἀποτόμου ἀνανεώσεως τοῦ ἑαυτοῦ μου δποτὸν ἐπανευρίσκω τὰς σημειώσεις τῆς δεκαπενταετοῦ μου ηλικίας. 'Ανακαλύπτω τὸ σύμπαν, καὶ εἶμαι καταγοητευμένη... 'Αλήθεια, δὲν ἔξενορα ὅτι δ Μάιος ἦτον τόσο ὥραίος, ὅτι ἡ τριανταφυλλιὰ ποὺ σκαρφαλώνει δλόγυρα ἀπὸ τὸ παραδύνο μου ἡμποροῦσε νὰ μοῦ δώσῃ τέτοια χαρὰ μὲ τὴν δύναμιν τοῦ ἀρώματός της...

Μὴ γελάτε μὲ τὰς παραδοξολογίας μου αὐτάς... Σὲ ποιὸν θὰ τὰς ἔλεγα, ἀν δὲν τὰς ἔλεγα σὲ σᾶς; Θὰ μὲ ξαναυρήτε τὸν εἰς τὸ Παρίσι, δπως μὲ εἶχατε γνωρίσει, — κάπως δλιγάτερο ὥχραν, πιὸ εύθυμην κάπως, μοναχά.

Εἰς τὸ Παρίσι! "Υστερ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας... Θὰ σᾶς παρουσιάσω τὸν μικρόν μου Κλαύδιον. 'Αγαπάτε τον, σᾶς παρακαλῶ! Θὰ ἥθελα ἡ χαρός του καὶ ἡ ἀθωότης νὰ σᾶς συγκινήσουν!...

Ποὺ εἶσθε αὐτὴν τὴν ὥραν... "Ἐφάγατε ἀπόψε στῆς Μαριέττας... Πῆτε μου δ, τι κάμνετε, ἀφοῦ ἔγω σᾶς λέγω δ, τι κάμνω. "Οταν καττι τί δὲν μοῦ προδίδει τὴν ζωὴν σας, ἔνα κενὸν μαῦρο σχηματίζεται εἰς τὴν σκέψιν μου καὶ εἶμαι λυπημένη ἔως ὅτου λάβω ἐπιστολήν σας.

Καληνύκτα, ἀγαπημένε μου.

Ζοζάννα.»

Ο Νοὲλ διαβάζει τὴν ἐπιστολὴν δύο, τρεῖς φοράς: δὲν ἀποκάμνει νὰ τὴν ξαναδιαβάζῃ. Δάκρυνα ἀνεβαίνουν εἰς τὰ μάτια του. Η καρδιά του πτυκάτην

Θέλει νάπαντήσῃ, ἀμέσως! Θέλει τὸ γράμμα τὸ διδυμό ἀκόμη νὰ πάγια τὸν θάρρησης την ἐκέρδισε δλιγο - δλιγο διὰ νὰ ἔξυπνησῃ εἰς τὸν νέαν ψυχήν, νὰ εἶνε σὰν μία μηνηστή δλοπάρθενη, σὰν ἔνα περιβόλιο εύτυχοιο.

Σκέψεις συμκεχυμέναι καὶ ὀλόθερμαι περνοῦν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Νοέλ.

Δοκιμάζει νὰ γράψῃ. Χαράσσει μερικὰ λέξεις: "Φίλη μου, μοναδική μου φίλη... »

Τίποτε περισσότερο... Δὲν ἡμπορεῖ. "Επειτα ἀποδέτει τὴν πέναν· βάζει τὴν κεφαλὴν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ χέρια του. Η λάμπα κάμνει δλόγυρά του ἔναν φωτόκυκλον πραότατον. Η τύρβη τῶν νυκτερινῶν Παρισίων ἀνεβαίνει, δμοία μὲ τὸν βόγγον τῆς θαλάσσης. Η Σελήνη χύνει τὸ λευκὸν φῶς μέσα ἀπὸ τὶς καμάρες ποὺ ἐπλανήθη ἡ σκιά τῆς Νιγρόν. Αἱ δρας κατώ ἀπὸ τὸ ἀσημένιο φῶς, κατρακυλοῦν ἀσημένιαι. Καὶ δ Νοέλ δέχεται εἰς τὴν ψυχήν του σιωπὴλά τὴν ἀγνωστην εύτυχιαν ποὺ ἔρχεται...

ΚΓ

Τὸ δωμάτιον δποτὸν ἔμενε ἡ Ζοζάννα ἦτον ἐντελῶς ἐπαρχιωτικὸ δωμάτιον, μ ἔνα κρεβάτι καὶ μία ιματιοθήκην ἀπὸ λάμπον ξύλον κα-

ρυθμιας δπου παριστάνοντο περιστέρια που τσιμπούν τὸ ἔνα τἄλλο. Ὄταν ἀνοίγετο, μία ὁσμὴ κηροῦ καὶ ὀρίων μήλων ἔχεται. Ἡτο σιμά εἰς τὸ παράδυνον ἔνα παλαιὸν ἐπιπλον, μία πολυνθόνα σὰν ἑκείνας ποὺ βλέπομεν εἰς τὰς εἰκόνας τοῦ Σαφντέν¹. Ἡ Ζοζάννα ἡρεσκετο νὰ κάθεται εἰς τὴν πολυνθόναν αὐτῆν, νὰ παρατηρῇ τὰ κρεμαμένα κλαδιά τῆς τριανταφυλλιᾶς φορτωμένης ἀπὸ τριανταφυλλα, καὶ τὸ περιβολάκι, καὶ τὴν Μητρόπολιν...

Ἄφρτου εἶχε ἐπιστρέψει εἰς τὴν Σάφτρονη, διὰ τὰς διακοπὰς τοῦ ἔσαρος, δὲν εἶχε ἀφίσει σχεδὸν τὸ σπίτι. Ματαίως ἡ δεσποινὶς Μιράκλ τὴν παρατρυνε νὰ βγαίνῃ, νὰ βλέπῃ τὰς κυρίας Σαντουασὼ καὶ ἄλλα φιλικὰ πρόσωπα: ἡ Ζοζάννα Ἰσα-Ἰσα ποὺ ἔβγαζε μόνον τὸ παιδάκι της νὰ πάρῃ ἀέρα. Μία ἀκατανίκητη νωχέλεια τὴν ἔκαμεν ν' ἀηδιάζῃ κάθε ειδος δράσεως, τὰς ζωηρὰς συνομιλίας καὶ τὰς παρατεταμένας. Καὶ ἡ θεία, κάπως παραξενευμένη καὶ ἀνήσυχη, τῆς ἔλεγε κάποτε :

-- Τί ἔχεις, ἀνιψιοῦλα μου; Εἴσαι λυπημένη;

— Λυπημένη, ἔγω; . . . "Α! ὅχι! Ξεκουράζομαι ἀπὸ τοὺς κόπους τοῦ Παρισιοῦ.

Ἐξεκουράζετο ἐπερρίμενε, τῆς ἀρεσε νὰ διαβάζῃ, νὰ δράψῃ, νὰ ὀνειροπολῇ, μοναχή, προσέχουσα εἰς τὰς σκέψεις της — εἰς τὴν κρυφίαν καὶ ἔμονον σκέψιν ποὺ συνείχε μέσα της δλας τὰς ἄλλας. — Ο καλὸς ὑπνος, ἡ ὄρεξις, ἡ γαληναία καὶ κανονικὴ ζωή, τὴν εἶχαν ἔξωρασει καὶ ἀνανεώσει εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν. Ἐσκέπτετο:

«Ἀλήθεια δὲν λυποῦμαι πλέον γιὰ τίποτε! . . . Ὁ Μανούκιος θὰ ἔξαφνίζετο ἀν μ' ἔβλεπε ἔτοι. . . Δὲν ἐπίστενα ὅτι θὰ ἥτο δυνατὸν νὰ παρηγορηθῶ τόσο γλίγωρα! . . . Πῶς ἡμπορῶ καὶ λησμονῶ τὰ τρομερὰ αὐτὰ χρόνια, πῶς ἡμπορῶ καὶ ἀγκαλιάζω τὸν Κλαύδιο μου χωρὶς νὰ μοῦ σφίγγεται ἡ καρδιά! . . . Μήπως ἡ ψυχή μου εἶνε ἐλαφρά; . . . Μήπως εἶνε «ἡ ισχὺς τῶν πραγμάτων» ποὺ μὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸ παρελθόν; . . . Μήπως εἶνε ἡ ἐπίδρασις τοῦ Νοέλ Ντελύ; . . . Δὲν ἔχεινω. . . Ρίππομαι ἀνύποπτος εἰς τὴν ζωήν. . . »

Ἐξεπνοῦσε τὸ πρωΐ μ' ἔνα συναίσθημα ἐμπιστούνης καὶ ἀπεκοιμάτο, τὸ βράδυ, μ' ἔνα συναίσθημα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν μοῖραν, ἡ ὁποία τῆς ἐπεδαψύλευε παρομοίαν ἀνάπαυσιν. Ἡτον βεβαία ὅτι τίποτε δὲν θὰ καθίστα λυ-

¹ Chardin Γάλλος ζωγράφος τοῦ 18ου αἰώνος ἀσχοληθεὶς εἰς τὴν φωτογραφίαν (genre).

πηράν τὴν ἐπιστροφήν της κ' ἐντούτοις δὲν ἦθελε νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐπιστροφήν της εἰς τὸ Παρίσι. Ἐχουσα καιρὸν νὰ σκέπτεται τὸν Νοέλ, δὲν ἔκαμε ἄλλο παρὰ νὰ τὸν γράψῃ, ἡ νὰ ξαναδιαβάζῃ τὰς ἐπιστολάς του, ἡσθάνετο τὸν φίλον της τόσο σιμὰ ποὺ κάποτε ὅμιλοῦσε δυνατὰ ὡς νὰ τὸν εἶχε κοντά της.

Ἄλλα τὴν ἡμέραν ἔκεινην, εἰς τὴν κάμαραν δπου εἰργάζετο περιμένουσα τὸν ταχυδρόμον, ἡ Ζοζάννα ἔδοκιμας τὴν φυσικὴν στενοχώριαν τοῦ ἔξοριστου, ἔνα αἰσθήμα σκοτδινιάσεως καὶ ἀσφυξίας. Ὁ Νοέλ δὲν εἶχεν ἀποκριθῆ εἰς τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν της, — εἰς τὴν ἐπιστολήν ποὺ ἀνήγγελλε, προπαρασκεύαζε τρόπον τινὰ τὴν μεταξύ των τελείων ἐμπιστούνην, τὴν ἐμπιστούνην, ἡ ὁποία εἶχε πλέον καταστῆ ἀναγκαία! . . .

Τίποτε αὐτὸν τὸ πρωΐ, τίποτε τὸ μεσημέρι! . . . Θὰ λάβω καιμάν σημείωσιν στὰς 6 Ίσως, Ίσως... Ἀλλοιως, θὰ τοῦ στείλω τηλεγράφημα. Δὲν ἡμπορῶ νὰ μείνω χωρὶς νὰ ἔχω εἰδήσεις του. Εἶνε ἀρρωστος; Μήπως ἔχει τίποτε; . . . Εἶνε μόνος. Ποιός θὰ τὸν περιποιηθῇ; Κανένας οὐ πηρέτης. Ποιός θὰ τὸν παρηγορήσῃ... Κανεὶς... Φτωχέ μου φύλε! . . . »

Δὲν ὑπέθετε ὅτι δ Νοέλ ἡμποροῦσε νὰ εἶχε εἰς τὸ παθητικόν του δ, τι λέγοντα συνήθως «Ιστορία γυναικῶν» . . . Ἡ δυσάρεστη αὐτὴ ὑπόθεσις δὲν παρουσιάσθη σχεδὸν καθόλου εἰς τὸ πνεῦμα της. Ἡ Ζοζάννα διησθάνετο ὅτι δ Νοέλ Ντελύ τῆς ἀνῆκε καὶ δὲν ἡμποροῦσε νὰ εἰν' εὐτυχής ἡ δυστυχής παρὰ μόνον ἔξαιτίας της. . . Καὶ διὰ νὰ ἔξηγήσῃ τὴν σιωπήν του — τὴν μακροχρόνιον σιωπήν τῶν εἰκοσιτεσσάρων ὁρῶν αὐτῶν — δὲν ἐφαντάζετο τίποτε ἄλλο παρὰ μίαν αἰφνιδίαν ἀδιαθεσίαν, λόγους ἐργασίας, τὴν ἀσθένειαν κανενὸς συγγενοῦς.

Άλλ' δ, τι καὶ ἀν ὑπόπτευε ἡ Ζοζάννα ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, ἡ ἀνυπομονησία της ἀπέβαινεν ἀγωνία. . .

Ἐδοκίμασε νὰ δράψῃ εἰς κάθε στιγμὴν ἀγκύλωνε τὰ δάκτυλά της. Ἐδοκίμασε νὰ διαβάσῃ τὸ βιβλίον ἐγλίστρησε εἰς τὰ γόνατά της. Ἐπειτα ἐφαντάσθη τὸν Νοέλ ὑποχρεωμένον νὰ φύγῃ, διὰ καιμάν ἐπίσημην ἀποστολήν, εἰς μακρυνὸν τόπον, — τὴν Ιαπωνίαν. «Εἶνε παράλογον! . . . Δὲν θὰ ἔχῃ ὑποχρέωσιν νὰ φύγῃ! . . . Δὲν θέλει νὰ φύγῃ, διὰ. . . Εἶν' ἐλεύθερος. Μου τὸ εἶπε πολλὲς φορές. . . Δὲν θὰ φύγῃ διὰ τὴν Ιαπωνίαν πρὸ τοῦ προσεχοῦς ἔτους καὶ — τίς οἶδε; — ποτέ, Ίσως. . . Εἴμαι τρελλή! . . . » Καὶ ἡ ἀπίθανος σκέψις

αὐτή, τὴν ὁποίαν ἀπωθοῦσε, τὴν ἐστενοχώρησε, ἐνεφυτεύθη μέσα της.

Ἐλησμονοῦσε ὅτι εἶχε θεωρήσει ἄλλοτε τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Νοέλ, καὶ τὴν διαφορετικότητα τῆς ζωῆς των, καὶ ἀκόμη τὸν γάμον του, ὃς θλιβερὸν είμαρτην, τὴν ὁποίαν ἐδέχετο γενναίως. Διέβλεπε, μὲ τρόμον, μίαν ζωὴν εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς δὲν θὰ ἔνυπηρχε. Κέσκεπτετο ἀκόμη:

«Θὰ ἰδοῦμε ώστόσο! εἰνε ἀδύνατον. . . »

Ἄλλα τὸ αἷμα της ἐπάγωσε εἰς τὰς φλέβας καὶ ἀκουμβῶντας ἀνάστροφα τὴν κεφαλήν της ἐπάνω εἰς τὴν φάγη τῆς πολυνθόνας, ἔκλεισε τὰ βλέφαρα, τὰς ἔσφιξες διὰ νὰ μην κλαύσῃ.

— Εἰν' ἀδύνατον, ναὶ ἡ ὅχι, πῆτε μου, φύλε μου, φύλε μου. . . ἀγαπημένε μου φύλε. . . ἐκλεκτέ μου. . .

«Ἡ λέξις ἡ περισσότερο πρωπευτική, ἡ λέξις ποὺ ἔλεγε εἰς τὸ παιδάκι της, τῆς ἥρχετο εἰς τὰ χείλη χωρὶς νὰ τὸ ἔννοι. Καὶ καθὼς τὴν εἶχε ἀπαγγείλει ἔτσι, ἀπέμεινε ἐν καταπλήσει, μὲ κάποιαν ἐντροπὴν καὶ τόσο μεγάλην εὐχαρίστησιν ποὺ δλο τὸ αἷμα της ἀνέβη ἀπὸ τὴν καρδιὰν εἰς τὸ πρόσωπο. . . Καί, καλύπτοντα μὲ τὰ χέρια τὰ μάτια της καὶ τὸ στόμα, ἐπανέλαβε σιγὰ-σιγά, τόσο σιγὰ ποὺ δὲν ἥκουεν ἡ ἴδια τὸν ἔαυτόν της:

«Ἐκλεκτέ μου. . . ἐκλεκτέ μου. . . ἐκλεκτέ μου. . . »

«Ἐνας ἱχος καμπάνας ἥκουσθη ἀπὸ τὴν μητρόπολιν, ἥχησε ἐπάνω εἰς τὰ γυαλιά τοῦ παραμύδου, καὶ δ ἀέρας, γύρω ἀπὸ τὴν Ζοζάνναν, ἔκμαρτη. Μία καμπάνα, δύο καμπάνες. . . ἔπειτα, πλέον ἀργή, ἄλλη καμπάνα, καλοῦσα τοὺς πιστοὺς εἰς σωτηρίαν.

Τὸ κτύπημα τοῦ ρόπτρου εἰς τὴν θύραν ἐχάρη μέσα εἰς τὸ θόρυβον τῶν κωδώνων, καὶ ἡ Ζοζάννα εἶδε ὅτι μία ἐπιστολή τοῦ Φουκάρ τὴν ἔκαλουσε, κέτελείωσε τὰς παρασκευάς της μὲ δλα τὰ «ῶ!» καὶ τὰ «ἄλλομον!» τῆς θείας της.

«Υστερ ἀπὸ τὸ φαγητὸν διὰ νὰ παρηγορήσῃ λιγάκι τὴν θείαν της ἡ ὁποία εἶχε μεγάλην διάθεσιν νὰ κλαύσῃ, ἡ Ζοζάννα τῆς ἐπρότεινε νὰ τὴν συνοδεύσῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

«Ἀνέβη εἰς τὴν κάμαράν της καί, πνευστιῶσα, ἐδιάβασε:

Τετάρτη βράδυ ωρα 10η
«Φύλη μου, μοναδική μου φύλη...»

Δύο γραμματά μόνον εἰς τὸ γαλαζωπὸ χαρτί. Καὶ σένα ἄλλο φύλο χαρτιοῦ:

Πέμπτη βράδυ

«Ἡθέλησα νὰ σᾶς γράψω, αὐτὴν τὴν νύκτα, μόλις ἐδιάβασα τὸ γράμμα σας. Δὲν ενδρῆκα τίποτε ἄλλο νὰ σᾶς πῶ ἀπ' αὐτὰς τὰς δύο λέξεις. . . Καὶ τὰς χαράσσων ἀκόμη, κ' ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ χαρτί, διότι περιέχουν τὸ πᾶν, διότι εἴκοφράζουν κάθεμε τί ποὺ ξέρετε, δ, τι δὲν ξέρετε ἀκόμη, δλα: τὴν σκέψιν μου, τὸ ὄγειρόν μου, τὴν στοργήν μου, τὸ εὔνοιον μου, δλα! . . . Φύλη μου, μοναδική μου φύλη! . . .

«Ἄν τὰς ἔννοειτε αὐτὰς τὰς λέξεις, ποὺ μὲ τρέμον χέρι, μέναν πέπλον εἰς τὰ μάτια, μὴ μάφινετε πλέον μοναχόν, συντομεύσατε τὴν ἀναμονὴν καὶ τὴν δοκιμασίαν. Ἐλάτε, φύλη μου, μοναδική μου φύλη! Είμαι λυπημένος καὶ σᾶς ἀναμένω . . .

«Νοέλ»

«Ζοζάννα δὲν ἔξήτησε νὰ σκεφθῇ . . . » Εβαλε τὸ καπέλλο της, ἔτρεξε εἰς τὸ γειτονικὸ ταχυδρομεῖον κέτηλεγράφησε:

«Θὰ φθάσω αὔριον, εἰς τὰς ξέξη.»

«Ζοζάννα»

Συγχρόνως είδοποιοῦσε τὴν Μαρίαν καὶ ἐπιστρέψασα εἰς τὸ σπίτι ἥρχετο νὰ προπαρασκευάζεται εἰς ἀναχώρησιν. «Οταν ἡ δεσποινὶς Μιράκλ εἰσῆλθε, ἡ Ζοζάννα εἶτε ὅτι μία ἐπιστολή τοῦ Φουκάρ τὴν ἔκαλουσε, κέτελείωσε τὰς παρασκευάς της μὲ δλα τὰ «ῶ!» καὶ τὰ «ἄλλομον!» τῆς θείας της.

«Ἔτσι θὰ μείνωμε μαζὶ δλη τὴ βραδιά. Επῆγαν λοιπὸν μὲ τὸ παιδάκι εἰς μίαν ἐκκλησίαν ποὺ ἐσύγχαζε ἡ δεσποινὶς Μιράκλ: τὸ λυκόφως δὲν κατέβαινε ἀπὸ τὸν οὐρανόν ἐφαίνετο νάνεβαινη ὡς ἀτμὸς τῆς γῆς. Η δεσποινὶς Μιράκλ ἔσφιγγε εἰς τὸ στήθος της τὸ μαῦρο μάλινο σάλι. Διάφοροι ἀνθρώποι ἀπὸ τὰ παράδυνα τῶν ὑπογείων τὴν ἐκαλησπέριαν, καθὼς διήρχετο. Μία ἡλικιωμένη κυρία τὴν ἐσταμάτησε:

— Πάμε στήν ̄κκλησία, ἄγαπη μου...
— Κέγω ̄κει πηγαίνω, ἄγαπη μου.
— Πάμε μαζί λοιπόν;
— Εύχαριστως...
— Καὶ ἡ ἀνεψιά σας θάλλη μαζί μας.
— Ναι, φίλη μου. Φεύγει αὔριο... Κλαύδιε, μὴ σέρνης τὰ πόδια σου, θὰ χαλάσσης τὰ παπούτσια σου...
— Νὰ αἱ δεσποινίδες Πιερόπον.

— Καὶ ἡ κυρία Ντεζάν μὲ τὸ καινούργιο φόρεμά της...

— Λένε πῶς δ νέος ἀββᾶς τοῦ Σαιντ-Αλινάν κηρύττει θαυμάσια. Τρελλαίνεται κανεὶς νὰ τὸν ἀκούῃ...

— Ὡς φαίνεται... Κλαύδιε, θὰ παύσῃς... Ζοζάννα, δὲν βλέπεις τίποτε, δὲν ἔκοῦς τίποτε!... Ὁ γυιός σου χαλάει τὰ καινούργια του παπούτσια.

‘Η Ζοζάννα ̄λεγε:

— Κλαύδιε, κάνε φρόνιμα, νάκους...

Τὸ τρελλόπαιδο, ἔνα μικροσκοπικὸν ναυτάκι μὲ jersey θαλασσινό, τὴν παρατηροῦσε μὲ ἄγαπην καὶ πεῖσμα μαζί. ‘Η ήλικιωμένη κυρία ̄λεγε:

— “Α, αὐτὰ τάγόρια! αὐτὰ τάγόρια!

— Όλο νὰ χαλοῦν θέλουν, ἄγαπη μου!

— Όλο καὶ καταστροφή!...

Καὶ ἡ παιδαριώδης φλυαρία των ̄ξηκολούθει.

‘Εφθασαν.

‘Η ̄κκλησία ἥτον μικρὰ καὶ σκοτεινή. θολωτὴ εἰς σχῆμα λίκουν μὲ ἀστρα χρυσαφιὰ εἰς γαλανὸν βάθος. ‘Απὸ τὴν εἴσοδον ἀνέπνεες τὴν δσμὴν ἀσπρων ρόδων, λιβανωτοῦ ̄ξειτιμισμένου καὶ σβυμένων κειδῶν. ‘Επτὰ ἡ ὀκτὼ μόνον κειρὰ ̄καιαν ̄μπροδ-̄μπρος καὶ ἡ κανδηλανάπτισσα, κἀθε τόσο, ̄σβυνε ἀπὸ μίαν ἀγωνιῶσαν φλόγα, ̄στερέωνε κανένα νέο κερὶ ̄πάνω εἰς τὸ μανούλι μὲ τὰς σιδηρὰς αίχμας.

Οἱ πιστοὶ ἥσαν δλιγάριθμοι, αὐτὸ τὸ βράδυ. Γέροντες, ὑπηρέτριαι, μερικαὶ κυρίαι, κορίτσια.

‘Ο βωμὸς ̄φωτίζετο. ‘Ο παπᾶς καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ χοροῦ ἐνεφανίσθησαν. Μία καλόγρηα ̄λαβε θέσιν κοντὰ εἰς τὸ ἀρμόνιον, ̄δωκε τὸν τόνον ἐνὸς ̄μνου. Τὰ κορίτσια ἀρχισαν νὰ ψάλλουν. ‘Ο παπᾶς ἐτραγουδοῦσε μαζί, καὶ αἱ γυναικεῖς, οἱ γέροντες, ἡ δεσποινὶς Μιράκλ τοιουτορόπως ἀπετελεῖτο ̄νας χορὸς ἀπὸ φωνὰς βραχνάς, χωρὶς ̄κφρασιν κέντοτοις συγκινητικάς, τὰς δσποίας ̄δεσποῖεν ἡ φωνὴ τοῦ παπᾶ καὶ ἡ ὑπόρρωνος φωνὴ τοῦ νεωκόρου.

‘Η Ζοζάννα μόνη εἰς τὴν ̄κκλησίαν δὲν ̄ψαλλε, ἀλλὰ τὰ μῆρα, τὰ τρεμόφωτα, αἱ καθαραὶ φω-

ναι εἰσέδυαν εἰς τὴν ψυχήν της δπου ἀπὸ τὸ δέκατον ̄κτον ἔτος τῆς ἡλικίας της εἶχαν μαρανθῆ τὰ ἀνθη τῆς πίστεως. ‘Η βέβηλος τρυφερότης ̄βαπτίζετο εἰς χριστιανικὴν ποίησιν, ἀπὸ ὁσιότητα ἡδεῖαν καὶ τρυφερὰν ταπεινοφοροῦσσην. Καὶ μὲ μίαν χειρονομίαν λησμονημένην ἡ Ζοζάννα ̄σωσε τὰ χέρια κέχαμήλωσε τὴν κεφαλήν... Μία προσευχὴ ̄βγαινε ἀπὸ τὰ ἀδυτά της μέσα εἰς τὴν σκιάν, πρὸς τὸν ἄγνωστον θεόν—είμαρμένην, μοῖραν; —ποὺ τὴν ̄καλοῦσε... Καὶ εἰς κάθε τῆς ἀναπνοήν, ἥσθιαντο τὴν ἐπιστολὴν κορυμμένην μέσα εἰς τὸ στῆθος της, τὴν ἐπιστολὴν τῆς δποίας μία γωνία τὴν ̄πλήγωνε λιγάκι.. Καὶ ἀνέπνεε δυνατώτερα διὰ νάνεώνη τὸν μικρόν αὐτὸν πόνον, πόνον εὐχάριστον...

Τὸ ἄσμα διεκόπη καὶ ὁ παπᾶς ἀρχισε νὰ διμῆλη. ‘Ομιλοῦσε διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς Παρθένου, ἀποστολὴν ποὺ ἐνέκλειε συγχρόνως καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς γυναικός: « ‘Αγάπη καὶ πόνος, σιωπὴ καὶ ἀφοσίωσις». Κ’ ̄γκωμίαζε τὰς παρθένους, τὰς συζύγους καὶ τὰς χήρας ποὺ ἔκαμαν τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου στέφανον δόξης...

« Καὶ οὕτω ἥξιώθησαν τῆς αἰώνιου ζωῆς».

Καὶ ἡ Ζοζάννα ̄νημετο δτι κεῖχω ἀπὸ τὸ θυσιαστήριον, οἱ ἄνδρες, οἱ δποῖοι δὲν ἥσαν πλέον χριστιανοί, ̄κρατοῦσαν τὴν ̄δίαν γλώσσαν πρὸς τὰς γυναικας ποὺ δὲν ἥσαν πλέον κ’ ̄κειναι χριστιαναί. ‘Η λογικευομένη ἥσική των ἀναπαρῆγε ἀκριβῶς τὴν θρησκευτικὴν ἥσικὴν καὶ διὰ τὴν γυναικα εἰδικῶς ὁ κῶδις τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων ἀπέμενεν δ ἀυτός. ‘Η κοινωνία δὲν ἥτο δλιγάτερον ἀπαιτητικὴ ἀπὸ τὴν θρησκείαν, ὅταν ἐπέτασσε τὴν ὑπακοὴν εἰς τὴν γυναικα — τὴν γυναικα ποὺ δὲν ἀντήμειβε πλέον ἡ μαγικὴ τῆς αἰώνιας ζωῆς ̄λπις...

Μεταξὺ τῶν γυναικῶν τοῦ μαρτυρίου καὶ τῆς ̄γκαρτερήσεως ἡ ἀντάρτις ̄ξηπνοῦσε, ἐρωτοῦσε: « Γιατί... ἐν ὄντοματι τίνος... » Καὶ καθὼδ ὁ ἵεροκήρυξ ̄λεγε: « ‘Ας ̄ξετάσωμεν τὴν συνειδησίν μας»... ἀρχισε ναντοπαρατηρήται καὶ νὰ αὐτοεξετάζεται.

Ἐνρισκε μέσα της μελαγχολίαν,—δχι μῆσος —πόνον —δχι τύψιν συνειδησεως.—Δὲν ̄λεγε καθόλου « ‘Ημαρτον. Εἰμαι ἀκάθαρτη, κακή, καὶ ἥξι τὴν περιφρόνησιν... » Εσκέπτετο μόνον δτι μεταξὺ τοῦ καθηκόντος της τῆς συζυγικῆς ἀλληλέγγυης—καθηκόντος ἀνθρωπίνου οἴκτου — καὶ τοῦ δικαιωμάτος τῆς ζωῆς, τῆς ἀγάπης, τοῦ δικαιωμάτος διὰ τὴν ἀπόλαυσιν

τῆς φευγαλέας εύτυχίας ποὺ ἀποτελεῖ τὴν ἀξίαν τῆς θνητῆς ζωῆς, δὲν ἥξευσε, δὲν ἥμποροῦσε νὰ ̄κλεξῃ...

Κέσυλλογίζετο δτι τὸ ἀληθινὸν σφάλμα, ἔξ ἀπόψεως στενῶς ἥσικῆς, δὲν εἶνε εἰς παράνομον ̄φωτα, ἀλλ’ εἰς τὸ ψεῦδος καὶ εἰς δ, τι ἀλλο τὸ ψεῦδος συνεπάγεται. ‘Αν ἥμποροῦσε νὰ ̄γκαταλείψῃ τὸν συζυγόν της, ̄ντερ’ ἀπὸ νόμιμον ̄ξήγησιν, ποία διαφορὰ εἰς τὴν ζωὴν της, εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Κλαύδιου!... ‘Αλλ’ ̄πισης, εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Πέτρου, ποία συμφορὰ καὶ ποῖοι πόνοι! ‘Εν τῇ εἰδικῇ αὐτῇ περιπτώσει, τὸ ψεῦδος ἥτο βέραμ τὸ μικρότερο κακόν...

« Ναι, ̄συλλογίζετο ἀκόμη, ὁ Νοὲλ θὰ μὲν-νοήσῃ. Θὰ ἰδῃ δτι ἀξίω νὰ είμαι δ, τι θέλω νὰ είμαι γι’ αὐτόν ἡ φίλη του, ἡ ἀδελφή του, ἡ ζωσα καὶ ὁρατὴ ψυχή του. ‘Έχω τὴν τρυφερότητά του. Θὰ ̄χω τὴν ̄κτίμησίν του διότι ἀξίω αὐτὴν τὴν ̄κτίμησιν, μολαταῦτα... »

“Οταν ἀπέλυσε ἡ ̄κκλησία, ἡ Ζοζάννα καὶ ἡ θεία της ̄πηραν τὸν μικρὸν Κλαύδιον ἀπὸ τὸ χέρι, κέγυρισαν εἰς τὸ σπίτι τους.

“Ο οὐρανὸς δὲν είχε σκοτεινιάσει. ‘Ητον μαραμένος σὰν ̄να μαραμένο λουλούδι, δπως τὰ μεγάλα λουλούδια τῆς δενδρομολόχας ποὺ ̄εθωριάζουν σιγά-σιγά εἰς τὰ θερμά βράδυν τῶν θερμῶν ἥμερῶν. ‘Η Σελήνη δὲν είχε ἀνατείλει, ἀλλ’ ἡ ἀνατολή της ̄μαντεύετο ἀπὸ τὴν γωνίαν κάποιας στέγης, ἀπὸ τὴν αἰχμήν ἐνὸς καμπαναριοῦ, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς κλάδους κάποιου δένδρου. Διαμιὰς ̄χρησανε ̄κει μωρὸς νὰ τὴν ̄δοῦν πῶς ̄εφθασε. Θὰ ̄χρησανε ̄κει, στρογγυλὴ ἀχνή, διαφανής τρόπον τινά, εἰς μίαν θέσιν ἀπροσδόκητον τοῦ οὐρανοῦ καὶ καθὼδ τὸ γαλανὸν τοῦ οὐρανοῦ ̄γίνετο πιὸ βαθύ, ̄πειτα σκούρο μενεξελί, ἡ Σελήνη ̄χρανταζε ἀσπρη, δλόχρουση, δλάργυρη ̄πειτα...

“Η Ζοζάννα ̄φαντάζετο τὸν Νοὲλ κοντά της καὶ στηρίζομένη εἰς τὸ βραχίονά του τοῦ ̄λεγε: «Φύλε μου... » Καὶ μαζὶ ἀπέλυσαν τὰς ὁραίας στιγμὰς αὐτάς.

‘Αφοῦ εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιον της, ̄πλάγιασε τὸ παιδάκι της, ̄κλειδωσε τὴν βαλίτσα της, κέπλαγιασε κέκείνη ̄πειτα. ‘Απεκοιμήθη, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

‘Εκοιμήθη, ὠνειρεύθη... ‘Ητον μέσα σ’ ̄ξναν κηπον, σέναν ἀγροτικὸν πάγκον ̄κάθητο. ‘Ο κῆπος ἥτον δλόσπρος, γεμάτος ἀπὸ δλόανθα, δένδρωνος φωνὴς της ζωῆς!...

“Εξαφνα ἡ Ζοζάννα παφετήρησε τὸν Νοὲλ Ντελύλ, καθισμένον κοντά της.” Ελεγε:

— ‘Η ἀνοιξις ̄λληδε, ἡ ἀληθινὴ ἀνοιξις...

‘Έχαμογελοῦσε. ‘Εστηρίζηδ ολίγον, πολὺ ὄλιγον, ἐπάνω του... Δὲν ̄τολμοῦσε. ‘Άλλ’ αὐτὸς τὴν ̄πηρησε εἰς τὰ χέρια του, καὶ ἡ Ζοζάννα ̄θιστάνθη τόσον εύτυχη τὸν εαυτόν της, τόσο εύτυχη, ποὺ μὴ φύγη ποτέ, μὰ ποτέ. ‘Εγυρε τὸ κεφάλι ̄πάνω της τεράφη πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ χείλη των συνητηθησαν...

.. ‘Ο τρόμος τοῦ φιλήματος ̄ξύπνησε τὴν Ζοζάνναν. ‘Έκραγασε, ώς εἰς ̄φιάλτην, καὶ ἐσηκώθη ὀλόρθη...

‘Η μουσελίνα τῶν παραπετασμάτων, τὰ σενδόνια τοῦ κρεβατοῦ, δτι λευκὸν ὑπῆρχε γύρω της εἰς τὸ δωμάτιον ἀσπροβολοῦσε θαυμαστά, ώς εἰς τὸ φῶς...

Μία σκόνη ἀσημένια ̄γέμιζε τὴν γαλανὴν σκεδὸν ἀτμοσφαῖραν καὶ αἱ σκοτειναὶ ἀρχικαὶ εἰς τὸ φῶς...

‘Η Ζοζάννα ̄σηκώθη νὰ κλείσῃ τὸν μπερνέδες τοῦ παραθύρου. ‘Άλλ’ ̄έμεινε ἀκίνητη, θαμβωμένη, μὲ τὸ μέτωπον εἰς τὰ τζάμια.

‘Η μαγεία τοῦ σεληνόφωτος ̄πλανάτο εἰς τὴν ησυχασμένην πόλιν. Αἱ μικραὶ κορυφαὶ τῶν σπιτιῶν, τῶν καμπαναριῶν, ἡ Μητρόπολις δὲν είχαν οὔτε χρώματα οὔτε ἀποχρώσεις πλέον, καὶ διεκρίνοντο μόνον ἀπὸ τὰς διαβαθμίσεις τῆς σκιᾶς, ἀπὸ τὸ τεφρόν ̄ώς εἰς τὸ βαθὺ μαῆρο. Μία πρόσοψις ̄πιδιορθωμένη, ἔνα λιθόστρωτον, ̄δῶν κέκει, κάτασπρα σὰν γάλα. ‘Ανταυγειαὶ ώστὲν πρόσωποις μενεξελί, ἡ Σελήνη ̄χρανταζε ἀσπρη, μὲ τὰς ἐλαφρὰς καμπύλας των, φαιοί, λεπτοί...

‘Η Ζοζάννα ̄ανοιξε τὸ παράθυρον. ‘Η θωπεία τοῦ ἀέρος ̄γλίστρησε ἀπὸ τὰ βλέφαρά της εἰς τὸ στόμα της καὶ ἀπὸ τὸ στόμα της εἰς τὸ στήθος της.

‘Η τριανταφύλλια ̄μπλέχθη εἰς τὰ μαλλιά της, ̄ξεφύλλισε ̄πάνω της τὰ ωριμα τριανταφύλλα της. Καὶ πάλλουσα ἡ Ζοζάννα, καταβεβλημένη ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ζωῆς νύκτας, ἀρχισε τὰ χόρτα ἥσαν γεμάτα μενεξέδες...

‘Εκλαίει χωρὶς λύπην, συγκεχυμένη, ἡττημένη... Γιατί; Τὸ είχε δνειρευθῆ αὐτό; Είχε ̄πιθυμητήσει αὐτό, αὐτὸ τὸ φίλημα τοῦ Νοὲλ εἰς τὰ χείλη της!...

[‘Ακολούθει] [Μετάφρ. Α. Κ.] MARCELLE TINAYRE

ΤΟ ΔΕΚΑΠΤΕΝΘΗΜΕΤΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Απολογία τῶν χαρτιῶν

ΠΕΡΙΜΕΝΩΝ τὴν σειράν μου προχθές εἰς τὸ κουρεῖον, ἐπῆρα μύαν ἐφημερίδα καὶ μισοῦπνωτικόν εἶπο τὸ ψαλίδι τοῦ κουρέως μου, ἀρχισα νὰ τὴν διαβάζω. Ἐδιάρασα ἔως ἓνα τέταρτον τῆς ὥρας. Ἡ ἐφημερίς ἔγραψε διὰ τὰ πρῶτα κρύα, διὰ κάποιαν πλημμύραν, διὰ ἔνα στυγεόν ἐγκλημα, διὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς, διὰ τὸ Βασιλικόν Θέατρον καὶ διὰ τὴν μεγάλην πληγὴν τῶν οἰκογενειακῶν χαρτοπαιγίων, τὰ ὅποια ἀπορροφοῦν δῆλην τὴν κοινωνικήν εὐρεγειαν, ἐρημώνουν τὰ θέατρα καὶ φονεύουν τὸ πνεῦμα. Παρακάτω, ἀπὸ μίαν ἄγγελίαν θανάτου ἐνὸς ἐπισήμου, τοῦ διτούσιον τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἐτελεῖτο τὸ ἐτήσιον μημόσυνον καὶ ἀπὸ μίαν μεγάλην λαδιάν εἰς τὸ περιθώριον, ἐκατάλαβα διτὶ ἡ ἐφημερίς ἡτο περσινή. Αὐτὸ δὲν μ' ἔταραξε καθόλου. Καὶ φετεινή ἀντὶ τὰ ἴδια θὰ ἔγραψε. Φθάνει διτὶ ἡ τῆς ἐποχῆς.

Ἐκείνο ὅμως ποὺ μ' ἔταραξε ἡτο ἡ συστηματική αὐτὴ καθέ κειμῶνα ἐπίθεσις κατὰ τοῦ μάους, τοῦ πόκερ, τοῦ μπακαδὲ καὶ δῆλων τῶν σχετικῶν ἀπολαύσεων τοῦ πρασίνου τάττητος.

Ὑπάρχουν πράγματα εἰς τὸν κόσμον, καὶ πολλὲς φορές τὰ καλλίτερα καὶ τὰ ὁραιότερα, τὰ δόπια δῆλοι τὰ κάμινον καὶ δῆλοι τὰ κατηγοροῦν καὶ δῆλοι διμοῦν μ' ἐντροπὴν δ' αὐτά. Φθάνει ἡ ἀναφέρη κανεὶς τὸν ἔσωτα. Αἱ γυναικες ποὺ γεννῶνται καὶ πεθαίνουν μὲ τὸ μικρόβιον τοῦ ἔρωτος, κοκκινίζουν ὅταν τὸν ἀναφέρονται καὶ διμοῦν μ' ἐντροπὴν διὰ τὰς λεπτομερείας του καὶ δονομάζουν ἀνονσίας δῆλο τὰ συναφῆ του ζητήματα. Καὶ ὅμως καμμία δὲν πηγάνει εἰς τὸ μοναστήρι, ἀκόμη καὶ ὅταν τὸ προστάτει ὁ Δανὸς βασιλόπαται τὸ μάθημά των ἐπάνω εἰς ἓνα τραπέζι καρτοπαιγνίουν. Τὸ πνεῦμα, ἡ τύχη — ἡ τύχη προπάντων ἡ τυφλή καὶ ἰδιότροπος — ἡ δεξιότης, ἡ πονηρία, ἡ πεῖρα, τὸ θάρρος, ἡ δειλία, ἡ παραφορά, ἡ ἐπιφύλαξις, δῆλαι αἱ συνιστώσαι τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτήρος καὶ εἰς τὸ τέλος ἡ ἀπάτη ἀκόμη παῖζουν τὸ μέρος τους εἰς τὰς πλουσιότερας συνθήσεις των. Καὶ μέσα εἰς τὸν ἐλαφρόν αὐτὸν καὶ ἀκίνδυνον διποδήποτε ἀγῶνα — διμοῦν διδύ τοὺς οἰκογενειακούς, τοὺς ἐλαττωμένους ἀγῶνας — δι μετέχων μὲ τέσσερα ἡ δύτω χαρτιά εἰς τὸ χέρι του, αἰλούνεται δῆλην τὴν ἡδονὴν τοῦ ἀγῶνος, νικῶν ἡ νικήμενος, λησμονῶν τὴν ὥσαν, τὰ βάσανά του, τὰς φροντίδας του καὶ μαζὶ μὲ δῆλα αὐτὰ ἔχει καὶ μίαν ἀπόλαυσιν... αἰσθητικήν.

Ολοὶ τα παῖδες εἰνε παραδοξολογίαι. Είνε ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι, ὀφεταὶ νὰ δώσουν τὸ θάρρος τῶν πράξεων των εἰς δῆλους τοὺς φίλους τῆς τράπουλας, παντός φύλου καὶ ἡλικίας.

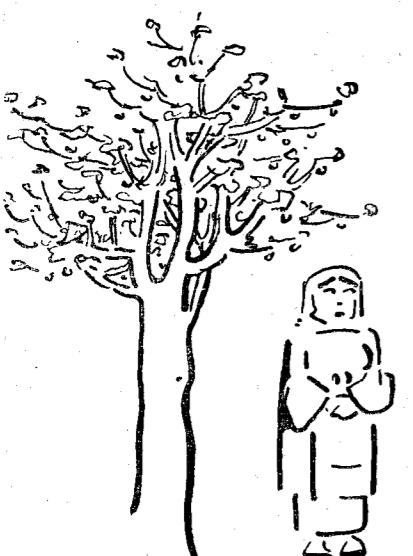
Ἄλλα καναγεῖ τὸ θέατρον, λέγουν, καὶ ἀποθηνήσκει ἡ ὁραία κοξερί τῶν πατέρων μας. Τί γὰ γίνῃ; Σᾶς βεβαιῶ διτὶ δίνω τὴν ψυχήν μου διὰ μίαν καλήν παράστασιν καὶ ἓνα πνευματώδη συνομιλητήν. Ἄλλα ἀπὸ τοὺς λάμβους μερικῶν τρογαδιῶν καὶ τὰς βαρομετρικὰς συνομιλίας μερικῶν αἰθουσῶν, προτιμῶ χιλιάκις μίαν παρτίδα μάους. Εἴκει τουλάχιστον χάνω τὰ κερμάτα μου, ἀλλὰ δὲν χάνω τὴν ὑπομονήν μου.

Π. Νβ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γεωργίος Ζουφρές

Ε ΣΒΥΣΕ μιὰ ἔμορφη καὶ ἀγαπημένη ζωή, ἀκόμη πιὸ ἔμορφη καὶ πιὸ ὅγαπημένη γυναῖ δὲν ἐπρόλαβε νὰ φθάσῃ τὴν τελείαν της ἀνθησιν. Τὰ γαλανά μάτια του γεμάτα από καλωσόντη, βυθισμένα αἰωνίως μέσα εἰς ἓνα δραμα. "Οραμα ποὺ ἔσερνε διαφράση τὴν εὐγενικήν του ψυχήν μακριὰ ἀπὸ τὴν πεζήν ἐνασχόλησιν τοῦ γραφείου, για νά τὸν φιέη στὴν ἀγκαλιά τῆς τέχνης, που

Ἄνεβα πάνω στὴ μηλιὰ καὶ μέτρησε τὰ μῆλα
Λογάριασε καὶ τὸν καιρὸν ποῦ μὲ παιδεύεις, σκόλια.

Σ' ἔνα δενδρὶ ἀκούμβησα νὰ πῶ τὰ βάσανά μου
Κ' ἐκεῖνο ἐμαράθηκε ἀπὸ τὰ δάκρυνά μου.

Ἐγὼ εἰμ' ἐκεῖνο τὸ πουλὶ δῆλο τὸ λὲν σαῦνι
Π' δέν τὸ ταῖρι του χαθῆ ποτὲ νερὸ δὲν πίνει.

Δασκάλισσα, Δασκάλισσα, σχόλασε τὴν Ἔλένη
Γιατὶ είνε σαββατόβραδο καὶ ἡ ψυχή μου βγαίνει.

ΔΑΙΓΚΑ ΔΙΣΤΙΧΑ — ΓΕΔΟΙΟΓΡΑΦΙΑ ΥΠΟ Θ. ΑΝΙΝΝΟΥ

Τὸ Ξεφάντωμα, δρᾶμα σὲ τρία μέρη, ύπο τὴν Ηλία
Κουλούνθατον. Ἀθήνα, τυπογραφεῖο «Ἐστία».

Το δόνομα Κουλουβάτος τὸ ἐνθυμοῦμαι καλὰ ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν», δύπου πρό τινων ἔτῶν διεφημίσετο ἄγριως. Κάπιοιν ἔπος, «Ρινάλδα» ἀν̄ δὲν σφάλλω, νεαραπάτου τόν συγγραφέως, εἰς γῆλοσσαν καθαρέουσαν, ἀνεκρηρύσσετο ὡς τὸ ὑψηλότερον ποιητικὸν τριῶν τῆς ἐποχῆς. Μετ' ὀλίγον δὲ τεχνήτος θύροβος, ὃ ὑποκινθεῖς ὑπὸ δημοσιογράφου ἔχθρου τῆς δημοτικῆς, είλησε κοπάσει, καὶ ἀπὸ τὸ ρομαντικὸν ἔπος δὲν μένει τίποτε, ὅταν ἐφάνησαν εἰς τὸ μέσον τὰ δῆθεν δημοτικά καὶ ἀρχαῖα «Τραγούδια τοῦ Βάγγου». Άλλος δημοσιογράφος, φίλος αὐτὸς τῆς δημοτικῆς γλώσσης καὶ ποιησεως, τὰ ἔξηρεν ως ἀριστουργήματα ἄνθρωπα, εἰς τὴν ίδιαν ἐφημερίδα: ὅταν δέ, ἀπὸ διάφορα εκεινήρου εῳδίακριτα, ἡμιφιβητήθη ἡ ἀρχαιότης των παιδιών την γηησούτης, ἀπεκαλύφθη διτὶ ποιητῆς τῶν Τραγουδῶν τοῦ Βάγγου ἦτο πάλιν δο Κουλουβάτος. Μετὰ ἣν νέαν διαφήμισιν, ἔκουσιαν αὐτὴν τὴν φοράν, ἡ ποιηταία δύμας δὲν τὸν ὠφέλεσσα καὶ πολὺ, ὃ ποιητής ἐξηγοφανίσθη διὰ κάμπισσον καιφόν, καὶ ίδουν τῷρα ἀναρπανεῖται ἔξηρανα μὲ τὸ Σεφάρτωμα, τόποντον δοῦμα ταινιωνικόν, εἰς πεζογραφίαν φανατικῶς δημοτικήν.

μόλις ἐπρόφασε νὰ ἀνέβη τὰ πρῶτα της σκαλοπάτια.

μόλις ἐπρόφασε νὰ ἀνέβη τὰ πρῶτα της σκαλοπάτια.

Θά ἔμενε ἐκεῖ, λατρευτής τοῦ ὠραίου μόνον, ἢ θὰ εἰσήρχετο εἰς τὸν ναὸν ὡς Ἱερεύς; Δὲν μᾶς μέλει. Σήμερα πενθοῦμεν μιὰν ὠραίαν ἡώνην, ποὺ ἀνοιξεῖ ὁλάνοικα τὰ μάτια τῆς εἰς τὸ μεγάλο τραγῳδύ. Στολίζομεν τὸ κρήμα του μὲ λουσίδια καὶ τὸ βρέχομεν εἰς τὰ θεριώτερα καὶ μὲ τα πιο εἰλικοτινὴ δάσκουνα.

"Οοοι ἔδιαβασαν εἰς τὰ «Παναθήναια» τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν Κόλασιν τοῦ Δάντε, ώστε εἶδαν καὶ θά αἰσθάνθηκαν πῶς εἰργάζετο ὁ Ζουφρές. «Οχι σχολαστικά, μὲ τὸν διαβήτην στὸ χερι, ἀλλά μὲ ἄγαπην καὶ μὲ αἰσθημα πρὸς τὸν μεγαλὸν Ἰταλόν. Ετοι, μὲ μίαν ποιητικὴν μετάφρασιν, ὅπως ὁ ἰδιος τὸ λέγει εἰς τὸ γράμμα μὲ τὸ δόπιον συνώνδεση τὴν μετάφρασίν του πρὸς τὰ «Παναθήναια», ἡμιτορούσε νὰ γίνῃ ἀγαπητὸς ὁ Δάντε εἰς τὸ ἐλληνικὸν κοινόν.

Ἄν δὲ πάλιοι μὲν περισσοτέραν σοφίαν, μὲν περισσοτέραν σπουδὴν μᾶς ἔδωσαν ή θά μᾶς δώσουν τὸν Δάντε μεταφρασμένον, τόσον τὸ καλλίτερον. Θά ἔχῃ δὲ Ἔλλην ἀφορμὴν νὰ μελετήσῃ εἰς τὰ καθέναστα τὸν Ἰταλὸν ποιητὴν, νὰ τὸν παρακολουθήσῃ πιστά εἰς τὸν πρωτότυπον δρόμον τοῦ μεγάλου του ἔργου.

Ο Ζουφρές ὅμως ἔκαμε ἄλλο. Μᾶς ἔδωκε ἔνα ποιήμα, διὰ νὰ μᾶς συγκινήσῃ καὶ νὸ μᾶς ἀποκαλύψῃ τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς «Κολάσεως» ὃν μὲ σχόλια ἀλλὰ μὲ στίχους ἐλληνικον. «Ἄς κρίνουν ἀλλοι ἀν τὸ ἔγγον του Ζουφρέ θὰ μείνη δῶ μα μετάφρασις ἡ ὡς ή μετάφρασις εοῦ Δάντε. Ἐκεῖνο ποὺ ξενόρθουμεν εἰνε ὅτι ή μετάφρασις αὐτὴ συγκινεῖ, θίγει τὴν καρδιά. Αὐτὸ καὶ ήθέλησε νὰ κάμη ὁ λόγιος Κερκυραῖος.

M.

εάμνει κόρτε πάπτως είλικρινέστερον τοῦ συμφωνη-
θέντος μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν προσποιητοῦ καὶ δο-
κιμαστικοῦ καὶ εἰς μίαν στιγμὴν ἀναπόφευκτον, μοι-
ραίαν, Τάσος καὶ Ματίνα πίττουν δὲν εἶνας ἐς τὴν ἀγ-
αλαμία τοῦ ἀλλού καὶ καλλούν την κείη εἰς φύλημα
τελείωτον... Τὴν ίδιαν στιγμήν, ἀπὸ τὸ διπλανὸν δω-
μάτιον, δῆν πρὸ δλίγου ὁργίας μὲ τὴν Φανήν, ἐμ-
φανίζεται ὁ Ἀντρέας. Ἡ Ματίνα, ἀποσβολωμένη,
ρέρεπται εἰς φυγήν. Μένουν οἱ δύο ἀνδρες ἀντιμέτω-
τοι, καὶ ἡ ἐνοχὴ τοῦ Τάσου φανερώνεται ἀπὸ μίαν
ἀγρίαν, ἀπειλητικὴν ματιάν, τὴν δοπίαν ἀκράτητος
πίπτει κατὰ τοῦ Ἀντρέα. Είνε τὸ μόνον πρᾶγμα που
ὁ Ἀντρέας δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συγχωνήσῃ... Ἄμε-
σως βγάζει δύο πιστόλια καὶ ἔξαναγκάζει τὸν ἀντίτα-

‘Αλλ’ ἀνεξαρτήτως τῆς ἡμικῆς ιδέας τοῦ δράματος, ή όποια πιθανὸν νά τὸ ὑποβιβάζῃ, δὲν πρέπει νά παρουσιάσωμεν τὴν ἀλήθευταν καὶ τὴν ζωὴν ποὺ παρουσιάζουν μερικά του πρόσωπα, κατωτέρας ἡμικῆς θνητοτάσεως καὶ αὐτά, ἀλλὰ κάλλιστα ψυχολογημένα. ‘Ο Τάσος είνε ἵσως ὀλίγον ἀκατανόητος, καὶ ή Ματίνα αἰνιγματώδης. Ή Φανή ὁμος είνε φωτεινοτάτη, καὶ λυποῦμαι ποὺ δὲν ἐπέμεινεν εἰς τὴν ψυχολογίαν της ἀκόμη περισσότερον ὁ συγγραφεύς, διότι θὰ ἡμιπροσοῦνε νά κάμη μίαν μορφὴν ἀληθινήν καὶ ἴσως ὠραίαν.

Ο διάλογος δὲ είνε καὶ τόσον πολὺ φωνογραφικός. Εἰς πολλὰ μέρη τὰ πρόσωπα λέγοντα πράγματα ἀσήμαντα, πρόστυχα, αὐθαίρετα καὶ ἀταῖραιστα, τόσον γλωσσικῶς, όσον καὶ ψυχολογικῶς. «Πάραχουν σελίδες εἰς τὸ «Ξεφάντωμα», πού ἀν περιοιδιθῆ κανεῖς εἰς αὐτάς, θὰ στοιχηματίσῃ ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν γνωρίζει καθόλου οὔτε την ζωὴν οὔτε τὴν τέχνην. Καὶ δώμα!» Απὸ διλας· αὐτάς τὰς σελίδας, ἀπὸ διλας αὐτάς τὰς σκηνάς, τὰς τολμηρὰς καὶ παραδόξους, τὰς χυδαίας ἔστω καὶ ἀποκρούστικάς, περνᾶ μία πνοή, ὥστε ζωῆς ἀνωτέρας καὶ ὥστε τέχνης μεγάλης...» Ισως ἡ πνοή αὐτή νὰ μήν είνε τόσον δυνατή, καὶ ἄλλος θὰ ἤμπορούσε νὰ τὴν ἀρνηθῇ. «Ἔγὼ δῶμας διμολογῶ, ὅτι τὴν νύκτα πού ἐδιάβαζα τὸ «Ξεφάντωμα», εἴλη μάιαν ἐντύπωσιν ἔξαιρετικήν, ἀσυνήθιστην, καὶ ὅτι κάπου-κάπου, μυστηριωδῶς, ἀμυδρός, αἰλιθανόμουν τὸ ὑπέροχον τραγικὸν ἀνατούχασμα. Ό κ. Κουλουνβάτος είνε ἄρα γε μεγαλοψής, ὅπως τὸ ἐκήρυκτε μίαν φοράν ἡ «Ἀκρότολις»; Ή μήπως τὸ δρᾶμα του ἔχει μόνον την τέχνην νὰ ὑπενθυμῆται ἀνεπαισιθήτως ἀλλάς μεγαλοφυΐας καὶ νὰ ὑποβάλλῃ δανείαν ἐντύπωσιν; Δὲν εἰςέωντας ἀκόμη. Οὔτε είνε καμία μία ἀνάγκη νὰ σπεύσω εἰς κρίσιν τελειωτικήν. Ο συγγραφεὺς είνε πολὺ νέος καὶ ἄλλα ἔχεια βεβαίως μᾶς ἔτοιμαζει.

Αὐτὸν εἶνε τὸ «Ξεφάντωμα», οἰκονομημένον ἀρκετά
ἔξιών καὶ πολὺ νεωτεριστικῶν εἰς τοὺς πρᾶξεις, αἱ
ποιαὶ ἔξελισσονται εἰς τὸ κλασσικὸν διάστημα ἐνὸς ἡ-
μερογυνκτίου. Οἱ πρωτεύων, καὶ ἵσως ὁ μόνος ἔκτυ-
τος χαρακτῆρα ἔχει μέσα, εἶνε ὁ Ἀντρέας. Δὲν ἦξενδρω
ἴν οἱ Κουλούρβατος ἐδιάβασε Νίτσε φάνεται ὅμως
ὅτι ὁ Ἀντρέας αὐτὸς εἶνε ἐμπνευσμένος ἀπὸ κάποιαν,
ιμαδὸν πάντων καὶ ἀτέλεστατην, ἰδέαν Υπερανθρώ-
που. Οἱ ἐγώισμάς εἰς αὐτὸν εἶνε ὑπερτορφικός. Ἀπῆλλα-
γμένος κάθε οἴκτου, κάθε τρυφερότητος, καὶ κατὰ συνέ-
τειαν κάθε ἀδυναμίας, φάνεται δυνατός καὶ ἀποφα-
τισμένος νάπολαιμβάνη τὴν ζωὴν σὸν ἔσφάντωμα, νὰ
πραγματοποιήῃ τὰς ἐπιθυμίας του μὲ κάθε τρόπον.
Ωἱ ἄλλοι ἀνθρώποι πρέπει νὰ γίνονται μοιραίς ὅσ-

Οι αποκλεισμοί πληρεύουν την γνωστή μοιραίαν οδηγίαν καὶ θύματά του. Είναι δόμις μικρός ἀνθρώπως ὃς ὑπεράνθρωπος αὐτός, διότι τίποτε ἄλλο υψηλότερον δὲν ἐπιδιώκει, ἔστω καὶ μὲ θυσίαν κάθε ιεροῦ καὶ οἴσιου, ἀπὸ την κτηνώδη ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς. Τί λέγεται ἐπιτέλους; Καλὴν σοῦπον, καλὴν φωτιάν, τα-
πεικό σπέντη, μίστην ὁδαίαν Ματίναν, καὶ ὅμα την βα-

φεθῆ, μίαν ὡραιοτέραν Φανήν Δι' αὐτὰ ἐγκαταλείπει πάντα παιδιά του εἰς τὴν τύχην των, θυσιάζει δύο γυναικας καὶ σκοτώνει ἔνα ἄνδρα. Φαίνεται ὅτι εἰνεὶς ὁ φωμής Ὑπεράνθρωπος Ὁ συγγραφεὺς δὲ μᾶς πανεργεῖν τοῦ ἐπάγγελμα τοῦ ἥρωας του. Θά του ἐταίριαζεν ὅμως νὰ ἡτοῖ χαρτοπαίκτης, μεγαλολαθρέπιτορος ἢ ἀπλῶς κοιματάρχης τοῦ συγγενοῦς του πουργοῦ, ἐκμυδαίνων ἐν ἀργίᾳ τὸν προϋπολογισμόν. Μόνον ἔνας τέτοιος ἀνθρώπος ἡμποροῦσε νὰ ἔχῃ ἕτοια αἰλούρια καὶ νὰ ἔχῃ τέτοιαν ζωὴν. Τελος ἀπάντων, μὲ δόλην του των φιλοσοφίαν, ἢ δοπία συνχύναστα ἐκστομίζει παιδαριώδεις κοινοτοπίας, δὲν κα-
ώρθωσε νά μὲ κάμη νά τὸν θεωρήσω κάπως δια-
ρροετικὸν ἀπὸ ἔνα κοινὸν κακοῦδρον

΄Αλλ’ ἀνεξαρτήτως τῆς ήμικης ἵδεας τοῦ δράματος, ὡς ὁ ποιός τούτου νὰ τὸ ὑποβιθάζῃ, δὲν πρέπει νὰ απαραιτοῦσινειν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ζωὴν ποὺ απαρουσίαζουν μερικά τὸν πρόσωπα, ταντέρως ήμικης ποποστάσεως καὶ αὐτά, ἀλλὰ κάλλιστα ψυχολογημένα. Ο Τάσος εἶνε Ἰωσῆς ὀλίγον ἀκατανόητος, καὶ ή Μανίνα αἰνιγματώδης.⁶ Η Φανή δμως εἶνε φωτεινοτάτη, καὶ λυποῦμαι ποὺ δὲν ἐτέμεινεν εἰς τὴν ψυχολογίαν της ἀσύρμοτη περισσότερον ὃ συγγραφεύεις, διότι θὰ ἡμιορθούσε νὰ κάμψη μίαν μορφήν ἀληθινήν καὶ Ἰωσῆς βοραίαν.

Ο διάλογος δέν είνε και τόσον πολὺ φωνογραφικός. Είς πολλά μέρη τὰ πρόσωπα λέγουν πράγματα ἀσήμαντα, πρόστυχα, αὐθαίρετα και ἀταίριαστα, τόσον λιωστικώς, ὅσον και ψυχολογικῶς. «Υπάρχουν σελίδες εἰς τὸ *«Εσφάντωμα»*, ποῦ ὁν περιορισθῆ κανεὶς εἰς ἀντάς, θὰ στοιχηματίσῃ ὅτι ὁ συγγραφεὺς δέν γνωντίζει καθόλου οὔτε τὴν ζωὴν οὔτε τὴν τέχνην. Καὶ ὅμως! » Απὸ δὲς αὐτάς τὰς σελίδας, ἀπὸ δὲς μάντας τὰς σκηνάς, τὰς τολμηράς και παραδόξους, μάς χυδάες ἔστω και ἀποκρούστικάς, περφά μια τυνηό, σκέψης ζωῆς ἀνωτέρας και ὡσεὶ τέχνης μεγάλης... »Ισως ἡ πνοή ἀντή νά μήν είνε τόσον δυνατή, και ἄλλος θά ἡμιτρούσε νὰ την ὀρνηθῇ. «Ἐγὼ δόμως προμοιογῶ, ὅτι τὴν νύκτα ποὺ ἐδιάβαζα τὸ *«Εσφάντωμα»*, είχα μίαν ἐντύπωσιν ἔξαιρετην, ἀσυνήθιστην, και ὅτι κάπου-κάπου, μυστηριωδῶς, ἀμυδρῶς, αἰσθανόμουν τὸ ὑπέδοχον τραγικὸν ἀνατρίχιασμα. »Ο κ. Κουουβιάτος είνε ἀρα γε μεγαλοφύρης, ως τὸ ἐκήρυκτε μίαν φοράν ἡ *«Ἀκρόπολις»*; «Ἡ μήπως τὸ δρᾶμα του χει μόνον τὴν τέχνην νὰ ἐπενθυμῆῃ ἀνεπαισθήτως ἀλλας μεγαλοφύριας και νὰ ὑποβάλλῃ δανείαν ἐντύπωσιν; Δὲν εἰςεύρω ώραμόη. Οὔτε είνε καμμία ἀνάγκη ἀπενέσω εἰς κρισιν τελειωτικήν. Ὁ συγγραφεὺς είνε τολὺ νέος και ἄλλα ἔογκα βεβαίως μᾶς ἐτοιμάζει.

Κερκυραϊκαί Σελίδες (1204-1386) υπό Νικολάου

Σ. Γερανάρη, δικηγόρου, Ἐν Κερκύρᾳ.

Τυπογραφεῖον Κ. Γ. Απιώτη.

Μέ πολλήν εύχαριστησιν διεξέρχεται κανεὶς τὰς αἰκατὸν αὐτάς Κερκυραῖας Σελίδος τοῦ π. Γερασάριος αἱας ἴστορικας, καὶ, ὅταν εἴη εἰδίκος, μὲ περιστερόφων τὰς πενήντα πρώτας, ὅπου γενικώτερα γίνεται λόγος περὶ τοῦ κερκυραϊκοῦ πολιτισμοῦ, περὶ τῆς θρησκείας, τῶν θεομίων, τῆς γλώσσης, τῆς παιδείας καὶ τῆς γορμματολογίας τῆς ἐλληνικωτάτης αὐλῆς Κερκύρας, ἡ δοτία διὰ τῶν αἰώνων τῶν σκοτεινῶν οἰεψιλᾶξεν ὃς εἰς Κίβωτον τὸν Ἑλληνισμὸν της κ' ἐτρωστάτησεν ἐν καιρῷ εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν.

Βεβαίως δ ἡ Γερακάρης δὲν περιμένει ἀπό έμεις ίστορικάς παρατηρήσεις, ούτε εἰς τὴν ίστοριάν του ούτε εἰς τὰ μηνηγεῖα της. Δὲν ἀποκρύπτω τὸ δόμως τὴν ἔκπληξιν του, διὰ τὰς ἐπιφυλάξεις καὶ τὰς δικαιολογίας τοῦ συνηγοράφως, διατάξας τὴν ίστοριόν μηδώνας Κερκυραϊών πρὸς ἐπικράτησιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης. «Εώς τώρα είχα

η βαθύτερο και κατά τρόπον διαρκέστερον. Καὶ ἔαν μὲν τὸ ἔργα αὐτὰ εἶνε κατὰ πολὺ διάφορα ἀπὸ τὸ ἔργον ποὺ μᾶς ἔδωσε τὴν πρώτην εὐχάριστον ἐκείνην ἐντύπωσιν, ὀφείλομεν νὰ ἐκφέρωμεν⁹ κοῖσταν ἐναντίον αὐτῆς, ἐναντίον τῆς ίδιας μας εὐχάριστήσεως. Ός ἐκ τούτου ἐμίσει τὰ ἀνισόρροπα και νοσηρὰ ἔργα.

Τότε μικρὸς τὸ σῶμα και εἰς ἄκρων καχεκτικός. Μία ἑσωτερικὴ φλόγα τὸν ζωογονοῦσε δταν ὅμιλει. Νόμιζε κανεὶς πῶς ενδιόσκετο μπροστὰ σ' ἔνα τοὺς μοναχοὺς ἐκείνους τοῦ μεσαῖνος ποὺ τοὺς ἔλυνεν ἡ σπουδὴ και ἡ πίστις, τοὺς μοναχοὺς ἐκείνους εἰς τοὺς δποὶος δὲν διέκρινες τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἔνα πρόσωπον φεγγιοβόλον. Μορφὴ ἔηρὰ και χειλη στεγνά! "Ολον τὸ σφρίγον του συνεκεντρώνετο εἰς τὰ μάτια του, τῶν ἐποίων τὰ βλέμμα ἥτο βλέμμα ὀρπακτικοῦ ὄργον. Τὸ τελευταῖον ἔργον του Σύγχρονα ζητήματα, εἶναι τρόπον τινὰ συγκεφαλαίωσις τῶν πολιτικῶν και ἡθικῶν του ίδεαν, φιλοσοφικὴ διαθήκη ἐνὸς ἀνωτέρου πνεύματος.

Μικρ.

ΓΡΑΦΩΝ διαβάτης εἰς τὸ «Ἐμπρόδε» περὶ τοῦ δημοτικοῦ Τραγουδιοῦ τῆς Ρόδου *Oἱ Γρῆτες κι'* διαβάστης ποὺ ἐδημοσιεύσαμεν εἰς προηγούμενον τεῦχος λέγει:

«Φαίνεται δτι τοῦ ἔκ Ρόδου δημοτικοῦ ἄσματος, τὸ δποὶον ἀνέφερα προφθές, ὑπάρχουν παραλλαγαὶ και εἰς τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς χώρας. Μίαν ἔξ αὐτῶν ἡκουσεν εἰς τὸν Βῶλον φίλος μου, ὅστις ἐνθυμεῖται τοὺς πρώτους μόνον στίχους. Ἀντι τοῦ βασιλικοῦ δρισμοῦ τοῦ Ροδίου ἄσματος, εἰς τὸ Θεσσαλικὸν ἡρθαν γραφεῖς ἀπ' τὴ Βλαχιὰ νὰ παντρεύνωται οἱ γρῆτες».

«Ἀλλ' ὑπάρχει και μία πεζὴ παράδοσις, κατὰ τὴν δποὶον διαβάστης ἔξαπέστειλε κήρυκας νὰ διαπηρύξουν δτι πρέπει νὰ παντρεύνωται οἱ γρῆτες.

— Οσες ἔχουν μεγάλο στόμα, ἔλεγον οἱ κήρυκες, θά παίρνουν δυὸς ἄντρες.

— Μπᾶ! ἀνεφώνησαν τὰ γραῦδια και ἀνοιξαν διάπλαιτον τὸ νωδόν των στόμα.

— Οσες ὅμως ἔχουν μικρὸ στόμα, ἔξηκολούθουν οἱ κήρυκες, θά παίρνουν πέντε ἄνδρες.

— Πάρε! ἐπανέλαβον τὰ φιλάρεσκα γραῦδια, συστέλλοντα και στρογγυλούντα τὸ στόμα.

«Η δημοτικὴ μας σάτυρα εἶνε ἀμείλικτος πρὸς τὰς γυναικας, τῶν δποὶων ἡ καρδια δὲν ἐννοεῖ νὰ γράσῃ. Και δμως δὲν ὑπάρχει φιλιβερωτέρα δυστυχία ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τῆς φιλάρεσκου γυναικὸς ἡτις ἀρχίζει νὰ γράσκη. Η ἀρχαία φιλάρεσκος, κατὰ τὴν τραγικὴν ἐκείνην καμπήν τοῦ βίου, συνέτριψε τὸ κάτοπτρόν της. Ἀλλαι δμως, ἀντὶ νὰ συντρίψουν τὸ κάτοπτρον, συντρίβουν τὴν πικρὸν ἀλήθειαν. Η βαρῇ καλύπτει τὰς λευκὰς τρίχας και τὰ ψυμύθια ἐπισκευάζουν δτως ὅπως τὰς συτίδας δὲν βλέπουν διὰ τῶν ὄφθαλμῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς φαντασίας εἰς τὸ κατόπτρον. Και ἡ φαντασία, ἀντὶ τῆς παρούσης πραγματικότητος, βλέπει τὰς εἰκόνας, αἵτινες εἰς τὸ παρελθόν ὠλισθησαν ἐπὶ τοῦ κατόπτρου, χωρὶς ν' ἀργήσουν ἵχην.

«Οὗτο ἡ νεανικὴ φιλαρέσκεια ἔξακολουθεῖ και εἰς τὸ γῆρας ν' ἀκκίζεται, ως νὰ παρφθῇ ἐαυτήν. Ἀλλὰ τὸ μόνον τὸ δποὶον κατορθώνει μὲ αὐτήν τὴν κωμῳδίαν εἶναι νὰ ἐμπνέῃ σκληρούς σατυρισμοὺς δποὶος τοῦ Ροδίου ἄσματος και τῶν παραλλαγῶν του διεργάλεως».

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὴν 30 Νοεμβρίου ή πριγκήπισσα Ἐλένη ἀπέκτησε κόρην. Η μικρὰ πριγκήπισσα ἀνομάσθη Μαρίνη.

«Ο Βασιλεὺς ἔτιμησε τὸν πρωθυπουργὸν κ. Θεοτόκην μὲ τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Σωτῆρος.

Τὸν Σεπτέμβριον γίνεται διεθνὲς συνέδριον ὑγιεινῆς εἰς τὸ Βερολίνον.

Η γαλλικὴ Γερουσία ἐψήφισε μὲ μεγάλην πλειονόψην τὴν μεταφορὰν τῶν λειψάνων τοῦ Ζολᾶ εἰς τὸ Πάνθεον.

Αλληλογραφία. — κ. Φ. Πάτρας. Η λέξις ὁραιοπάνεια σημαίνει τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ὄφατον. Κάτι περισσότερον ἀπὸ ἀγάπην: τὸ νὰ πεθαίνεται κανεὶς διὰ τὸ ὄφατον. Ἔτσι τὸ ἐννοεῖ και ὁ συγγραφεὺς τῆς μελέτης.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τὴν πρώτοβυντί τῶν «Παναθηναίων»

— ἀδείᾳ τοῦ Υπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν	Δρ. 2.149.30
Ἀντώνιος Μ. Τριανταφυλλίδης.	» 1.60
Μιλτιάδης Γ. Βιτιάδης.	» 16.20
Ἀνώνυμος.	» 13.50
Ἡλίας Παμφύλης.	» 13.50
Μιχαὴλ Ὁμηρόχης.	» 10.80
Γ. Πιζάνης.	» 8.10
Στέφανος Κοντούζης.	» 8.10
Απ. Αναστασίου.	» 5.40
Δρ. 2.226.50	

Τὸ ἀπαιτούμενον δλικὸν ποσὸν εἶναι 3500 περίπου. Υπολείπονται περὶ τὰς 1500. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς δλούς. Ολοι ἔζησαν και ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», δδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ημερολόγιον Σκόπου διὰ τὸ ἔτος 1907. Αθῆραι, πιπογραφεῖον τῆς Εστίας, 16οι, σελ. 400. Χρονοδέσηρον πυᾶται δρ. 5 και διὰ τὸ Εξωτερικὸν φρ. χρ. 5.

[Τὸ Ημερολόγιον Σκόπου εἶνε φέτος Ημερολόγιον Σκόπου-Ξενοπούλου, διότι δ κ. Κ. Φ. Σκόπος συνεταιρίσθη μὲ τὸν κ. Γρ. Ξενοπούλον, και τὸν τόμον τοῦτον τὸν κατήγορον, και τὸν τόμον τοῦτον τὸν προηγούμενων, ὅχι μόνον κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν κομφότητα και τὸν πλούτον, ἀλλὰ πρὸ πάντων κατὰ τὸ περιεχόμενον. Τὸ γνωστότερα φιλολογικὰ δόματα τῆς ἐποχῆς μας ἀντίπροσωπεύνονται εἰς τὸν ἐφετεινὸν τόμον δι' ἔργων νέων, ἐπίτιδες γραφεύτων διὰ τὸ Ημερολόγιον. Μεταξὺ τῶν συνεργατῶν ἀναφέρομεν τοὺς κ. κ. Παπαδιαμάντην, Καρκαβίτσαν, Ξενόπολον, Μωραΐτιδην, Νιζράνων, Βλαχογαννην, Παλαμᾶν, Προβελέγγιον, Πορφύραν, Μαρτζώκην, Κονδύλην, Κονδυλλάην, Μαλακάσην, Αννινον κτλ. κτλ. Εκατὸν πενήντα ἀρδθα και ἑκατὸν τριάντα εἰκόνες στολίζουν τὸν λαμπρὸν τοῦτον τόμον. Τὸ Ημερολόγιον Σκόπου εἶναι τὸν πρώτον τόμον τοῦ Ιανουαρίου. Οι ἐπιτυμούτες ἐκ τῶν σπαθομητῶν μας νὰ τὸ ἀποκτήσουν, δύνανται ν' ἀποτανθοῦν ἀπ' εὐθείας, διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς η ἐπιστολῆς συστημένης, πρὸς τὸν συνεργάτην μας κ. Γρηγόριον Ξενόπολον, 38 δδὸς Ενροπίδου, εἰς Αθῆρας.

Ασφοδελοί, ὑπὸ Ανδρέου Παπαδημητρακοπούλου, ποιήματα. Αθῆναι, πιπογραφεῖον Ανέστη Κωνσταντινίδου, δρ. 2.

Τὸ περὶ ποιητικῆς, Όρατίον, ἐπιμελείᾳ Ν. Λιβαδᾶ. Κέρκυρα, πιπογραφεῖον «Πανελληνίου», ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Προόδου».